

Καθημερινή

ΠΡΟΕΔΡΟ Ε.Η.Μ.
Παρασκευακόπου 4
ΕΝΤΑΥΘΑ

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΟΜΕΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΑΕΣΜΟΥ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ "Η ΠΙΝΔΟΣ" ΙΩΑΝΝΙΝΑ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1996 • ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 66 • ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985 Δ/ΝΣΗ: ΛΑΜΠΟΒΙΤΙΑΔΗ 3 Τ.Κ. 453 33 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Εμείς κι ο τόπος μας

Αθεράπευτα νοσταλγοί

Ο χώρος της γιορτής είναι σαφώς η καρδιά. Η αρχαιοελληνική λέξη εορτή σημαίνει ημέρα θρησκευτικού πανηγυρισμού, σημαίνει ακόμη πανηγυρισμός σπουδαίου γεγονότος. Το περιστατικό, κάτι που έγινε, το γεγονός, πράγμα αναμφισβήτητο, δεδομένο για να έχει για μας νόημα, έννοια, σημασία, πρέπει να μας συγκινήσει, να μας έχει συνταράξει ψυχικά, να μας έχει προκαλέσει συναίσθημα λύπης ή χαράς, σε όποια απόχρωση. Αυτή είναι η προσωπική μας μέθεξη που τη λέμε εμπειρία.

Οι Καλαρρύτες, η γενέτειρα, ο τόπος καταγωγής μας συγκινεί πολυπλά: Ως τόπος με μύθο, ιστορία, πολιτισμό στην αχλύ του μεγάλου αγνώστου. Ως βίωμα, ό,τι ζήσαμε συνταρακτικό, προσωπική εμπειρία, που παραμένει υποσυνείδητα στην ψυχή μας και κατευθύνει συναισθήματα και αντιλήψεις, τις βουλήσεις, το είναι μας.

Ως άνθρωποι συνετοί, καλωσυνάτοι, πράοι, ήπιοι, χωρίς δόλο στην καρδιά. Μ' αυτούς συναναστρέφεται, θα μιλήσεις για πολλά πράγματα κοντινά, μακρινά, καμμούς, συμφορές που φέρνουν δικαιολογημένα δάκρυα στα μάτια, πόνο στην καρδιά και θαλπωρή, ζεστασιά και παρηγοριά. Αυτοί οι άνθρωποι οι εκέφρονες, οι ορεινοί, οι ξωμάχοι κρατούν στην ψυχοσύνθεσή τους παιδική αγνότητα και δύναμη στη ματιά, στη θέληση, στον αγώνα της ζωής σ' όποιο επίπεδο βρεθούν. Χαίρονται πραγματικά, λυπούνται πραγματικά, ευτυχούν πραγματικά! Τις δοκιμασίες της ζωής τις αντιμετωπίζουν με σθένος, με σωματική και ηθική δύναμη, με θάρρος, με ευψυχία.

Αυτόν τον όμορφο ορεινό κόσμο της Πίνδου νοσταλγούμε αθεράπευτα. Η νοσταλγία, η αγιάτρευτη επιθυμία, ο έντονος πόθος για επιστροφή στην Πατρίδα, στην γενέθλια γη έχει ριζώσει μέσα στα φυλλοκάρδια μας και λαράμο δεν έχει. Η νοσταλγία των ξενιτεμένων Καλαρρυτιωτών είναι ένα με την ανάσα τους, τους χτύπους της καρδιάς τους, είναι κάτι που ζούν τα πουλάρια που αμέριμνα παίζουν με τους ίσκιους τους στο Σελίστι.

Η νοσταλγία τρέφεται από τις διπλήσεις των γονιών στα παιδιά που γεννήθηκαν μακριά απ' τη δοξασμένη Πίνδο μας. Θα πεις κουβαλημένο νερό, αλλά όπως να το κάνεις είναι νερό, από νερομάνα πηγή ζωής και προκοπής. Είναι οι ρίζες μας!

Η τροφή που φουντώνει τη νοσταλγία είναι οι προσωπικές αναμνήσεις, οι θύμιση, η επαναφορά στη

μνήμη εντυπώσεων και γεγονότων που ζήσαμε στο παρελθόν, ιδιαίτερα στην παιδική ηλικία. Αυτές τις αναπολούμε, τις επαναφέρουμε στη μνήμη μας, τις αναλογιζόμαστε και συχνά τα μάτια μας υγραινούνται.

Θυμόμαστε τους δικούς μας, που έφυγαν για πάντα από κοντά μας. Αναλογιζόμαστε τις ανεπενάληπτες στιγμές που η δόλια μάνα μας μας φώναζε από την πεδιάδα του Κρανιώτη να μας δώσει μια φέτα ψωμί με τυρί. Πρόσφερε σ' όλα τα παιδιά, όχι μόνο στα δικά της! Πώς να ξεχάσουμε την αμπάριζα, το κρυφτό, τη γουρούνα, τη σκλέντζα και χίλια δύο άλλα παιχνίδια;

Η οικογένεια δούλευε ρολοί πάνω στις πατροπαράδοτες ηθικές αξίες που έπαιρναν σάρκα και οστά στις καθημερινές συμπεριφορές στους τρόπους

Γράφει ο ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. ΘΕΟΧΑΡΗΣ
(τ. Λυκειάρχης)

Το τραπέζι στρωμένο. Παντού πάστρα, τάξη, παραμερισμένα δάκρυα.

Καθρέφτης της οικογενειακής ευτυχίας τα πρόσωπα της φιλίας όταν το πιάτο είχε τραχανά ή ψητό. Γύρω από το σοφρά χαιρόμαστε λεπτομέρειες του παραδείσου. Τι στοιβαγμένη ευφροσύνη Θεέ μου!

Όρθιοι έκαναν το σταυρό τους, ζωντανή η παράδοση της μοναδικής μας Ορθοδοξίας, και ο Χριστόφορος, μαθητής του Δημοτικού, έκανε την πρό του φαγητού προσευχή.

Αυτά τα θερμά λόγια στο Θεό τους τα είχε μάθει ο επαρκής Δάσκαλος. Τί αναστήμα δασκάλων χορτάτων από γράμματα και ήθος πέρασαν από το χωριό μας: Κωσταδήμας, Στα-

Κι όλα αυτά κάτω απ' τα μάτια της Παναγίας, του Χριστού, των Αγίων που φώτιζε το ακοίμητο καντήλι της μάνας στην κορυφή της σπιτομάνας.

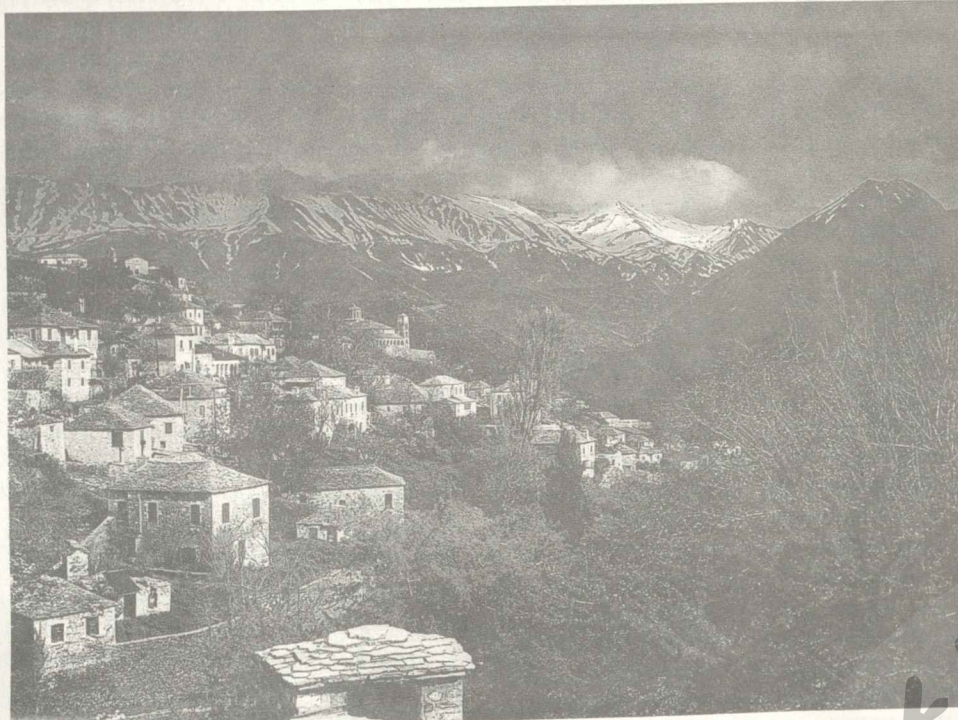
Το τζάκι αναμένο με την αργαλίσια μπουκαροποδιά με το Μέγα Αλέξανδρο να ορμά έφιππος να εξανθρωπίσει, να εκπολιτίσει, να αφυπνίσει τους λαούς του κόσμου που ζούσαν στο σκοτάδι της αμάθειας. Ο συνδυασμός της φωτιάς του τζακιού, του φωτός της θεάς Εστίας, της οικογένειας και του πνευματικού φωτός με τον Μέγα Αλέξανδρο άριστο συνταίριασμα.

Τα μπάσια στρωμένα με τα κρουστά, μάλλινα κιλίμια του αργαλειού ζομπλιασμένα με το κλειδί της πόλης. Τέχνη, γνώση, αισθητική πληρότητα, μεράκι, πόνος, κόπος έδωσαν τα χέρια κι έδωσαν αυτό το άριστο αποτέλεσμα. Γύρω γύρω τα μάλλινα προσκέφαλα σε ίδιο χρωματισμό και σχέδιο σε σύγκριση με τέλειες αναλογίες. Το αρχοντικό σε ποιότητα σύνολο μας γέμιζε θαυμασμο, μαγεία, ευφροσύνη.

Η κασέλα, ο γιούκος με τέχνη στρωμένος, γενικώς όλα τα πράγματα και οι λεπτομέρειες μαρτυρούσαν ευαισθησία, λεπτότητα αισθημάτων, καλλιεργημένο άνθρωπο, πολιτισμένο. Η σπιτομάνα έλαμπε, έφεγγε, γιορτή καθημερινή, γύρω μας και μέσα μας. Παντού ομορφιά, έργο των χειρών μας, κι αλήθεια, έργο του Θεού, στα μέτρα μας σε αρχοντικά σχήματα και εντυπωσιακούς χρωματισμούς.

Τα ανωτέρω είναι ελάχιστα απ' αυτά που πάμε να συναντήσουμε στο αρχοντοχώρι μας Καλαρρύτες. Οι Καλαρρύτες, κάθε εποχή, μας επιφύλασσαν πάντοτε μια σκληρή έκπληξη. Λέμε σκληρή γιατί υπάρχουν δυστυχώς και πολλές πιυχές που μας πληγώνουν, μας ματώνουν. Οι ανάγκες της ζωής οι οποίες δημιουργούν τις πληγές που πρέπει να επουλώσουμε είναι πάντα άγριο γεράκι που μας αφαιρεί πολλά ακόμη και με τον ίσκιο στο πέταγμά του.

Παρά ταύτα, εμείς οι Καλαρρυτιώτες αθεράπευτα νοσταλγοί του μεγαλείου, της μεγαλοπρέπειας, της λαμπρότητας των Καλαρρυτιών ανεβαίνουμε κι αν οι φροντίδες της ζωής το επιτρέψουν θα γίνουμε μόνιμοι κάτοικοι. Θα ζήσουμε στη δροσιά των πλατάνων, στη θέα της Πίνδου, στην ευλογία του Απ. Νικόλα, στην άδολη συμπεριφορά των συγχωριανών μας με γαλήνη, υγεία και χαρά.

Γενική άποψη Καλαρρυτιών

ζωής που ομόρφυναν και νοημάτιζαν τη ζωή με ανθρωπιά. Θυμίζω στιγμιότυπα

Μεσημεριανό τραπέζι στο σπιτικό δεν στρωνόταν, αν δεν ερχόταν ο αφέντης (ο πατέρας) από το μεσοχώρι. Όταν έλεγαν αφέντης δεν εννοούσαν τύραννο, αλλά λεβεντάντρα με ψυχική αρχοντιά. Άνοιξα αυτή την παρένθεση για να ξέρουμε τι λέμε και περισσότερο τι εννοούμε. Με την άφιξη του πατέρα τα πάντα λούζονταν στην ευφροσύνη, στη χαρά, στη σιγουριά του ανθρώπου που βγάζει πέρα τις όποιες δυσκολίες της ζωής.

Δικαιολογημένη η πραγματική αγάπη και ο απέραντος κι ανόθευτος σεβασμός στον αγωνιστή, στον μαχητή της ζωής.

ματάκη, Κατσάνος, Κίτσος, Ανθούλα, Σεβαστή κ.ά. Αξέχαστη θα μείνει η νηπιαγωγός μας Αθηνά Τσιάνη. Ψυχωμένοι δάσκαλοι, ζωντανά πνεύματα, αφυπνισμένες συνειδήσεις.

Το ψωμί, αυτό το λαχταριστό ψωμί απ' τη γάστρα, καλοζυμωμένο και ψημένο με μεράκι ήταν γλύκισμα. Το φαγητό, μοσχοβολισμένο, καλομαγειρεμένο απ' τη χρυσοκέρα μάνα. Ποτό, νερό δροσερό απ' τη βρύση του Παράσχη. Τις γιορτές κρασί οι μεγάλοι, νερό πάντοτε τα παιδιά.

Στο φαγητό στο σοφρά, γινόταν κουβέντα, πάντα νοηματισμένη, συχνά ευχάριστη, γενικώς είχε διδακτικό και παιδαγωγικό χαρακτήρα για τα παιδιά. Ήταν μια εθιμική εισαγωγή στη ζωή.

ΟΙ ΑΣΗΜΑΝΤΟΙ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ

Γ.Δ. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

Όταν βρίσκεσαι στο μέτωπο έχεις πολύ καιρό για να σκέφτεσαι. Κι ακόμα για να στοχάζεσαι ελεύθερα και τίμια. Το συναίσθημα της αξίας και της σημασίας της στιγμής, είναι βαθιά ριζωμένο μέσα σου. Δεν σ' αφήνει να την χάσεις χρησιμοποιώντας την για κάτι ή με κάτι που δεν είναι γνήσιο κι αληθινό. Κι επειδή το είναι σου είναι πολύτιμο, όσο και οι στιγμές που το αισθάνεσαι δικό σου, κι είναι πολύ κοντά στον πόλεμο, έτσι συχνά η σκέψη σου γυρίζει σ' αυτό. Κι ακόμα πολύ μαζί σου είναι κι οι σύντροφοί σου στον αγώνα. Και γι' αυτούς πάλι δίνεται η σκέψη σου.

Αισθανόμαστε ότι είμαστε οι ασημάντοι.

Μα ένα περίεργο είδος ασημάντων που γνωρίζουν, ζουν και χαίρονται την σημασία τους και την ασημάντητά τους. Ποιοι είμαστε; Όλοι όσοι βρίσκουμε στο μέτωπο, στις πρώτες γραμμές. Είμαστε οι ανώνυμοι. Στο μέτωπο δεν είχαμε ατομικό όνομα. Μας σκεπάζει ένας ομαδικός, ένας συλλογικός χαρακτηρισμός. Είμαστε η 3η διμοιρία του 4ου λόχου. Κι αν έφευγε ή ερχοταν κανείς, η διμοιρία έμενε η διμοιρία...

Επώνυμοι και σημαντικοί είναι και φαίνεται να είναι οι λίγοι. Και τότε οι λίγοι ήσαν ακόμα λιγότεροι. Ξέραμε τα ονόματά τους, είχαμε δει τις φωτογραφίες τους. Αλλά για μας ήσαν ξένοι. Ξαν να ήσαν άγνωστοι, δεν ταυτιζόμαστε μαζί τους. Δεν τους νιώσαμε σαν σύμβολα. Δεν είμαστε εμείς κι εκείνοι ένα... Αισθανόμαστε ότι είμαστε ξεχωριστοί απ' αυτούς. Μόνοι μας. Κι η περιέργη αυτή μοναξιά μας ένωνε. Νιώσαμε σαν ένα σώμα. Η διμοιρία έπερνε σάρκα και οστά πραγματικότητας. Αναρωτιόμαστε. Σαράντα χτύποι σε μια καρδιά ή σαράντα καρδιές, ένας χτύπος; Όπου και να δίναμε την απάντηση καταλαβαίναμε ότι είμαστε το μεγάλο Ένα. Ο γνωστός κοινωνιολόγος Ferdinand Tönnies, το περιέγραψε σαν κοινότητα. Οι χακί στολές μας ήταν για όλους μας ίδιες και τα διακριτικά του βαθμού μας, κι όταν υπήρχαν, δεν ήσαν αδιάκριτα. Το φάι μας έβραζε στην ίδια καραβάνια, τ' αντίκτυπα ήταν ατομικά και οι προστάθειες και οι ταλαιπωρίες κοινές για όλους. Το χιόνι και η παγωνιά δεν κάνουν εξαίρεσεις κι ο θάνατος ή το τραύμα δεν ξερίζει επιλογές. Μας ένωναν δεσμοί ζωής και θανάτου... δημιουργούσαμε στην κάθε στιγμή ακατάλυτες συλλογικές μνήμες, είμαστε το «Εμείς. Παρ' όλα αυτά για αυτό το Εμείς συνέβαλλε θετικά και ο καθένας μας χωριστά και με τον δικό του τρόπο. Η ψυχή και το πνεύμα του καθενός είχε την ξεχωριστή του μορφή. Κι αλληλίωνη ήσαν κι η αντίδραση του καθενός στα καθημερινά συμβάντα, κι ακόμα πιο πολύ στις κρυφές χαρές ή στους άγνωστους πόνους.

Πόσο ξεχωρίζει η προσωπικότητα και πόσο «λάμπει» «ο ατομικός εαυτός» όταν τα πάντα που τον περιβάλλουν είναι ή φαίνονται να είναι όμοια κι ίδια; Η κοινότητα μας στήριζόταν στις ατομικές μας διαφορές. Et Pluribus unum. Ετσι κάπως πιστεύουμε θάρρεπε να χτίζεται η αληθινή κοινότητα.

Όταν ζεις κάτι πολύ δυνατό δεν έχεις την ευκαιρία ή την απόσταση να το δεις κριτικά ή να το αναλύσεις. Υστερα από τρία χρόνια όμως μπορείς, αρχίζεις την πορεία για να γιαι. Ποιοι αληθινά είμαστε; Τι μας ένωνε τόσο δυνατά;

Πρώτα πρώτα οι πίστιες μας. Πιστεύαμε και δεν κρύβαμε την πίστη μας. Πιστεύαμε στον θεό, στην Παναγία, στην Ελλά-

δα. Εμπιστευόμαστε στην Τύχη μας, στην καλή μας Τύχη. Η πίστη μας ήταν υπερβατική ή όπως πρόσφατα το έχει διατυπώσει ο Μαννχάιμ ουτοπική. Η πίστη μας στο Απίστευτο ήταν η μεγάλη δύναμή μας. Θυμάμαι: Η διμοιρία έπρεπε να προηγηθεί και να περάσει μια μικρή χαράδρα. Η άλλοι τώαν πριν προσπαθήσει, αλλά δεν το κατάφεραν. Τα βλήματα από τα ολμάκια των Ιταλών έπεφταν ψιλοκρεμαστά κι

φι του, για τονάλλο η ορθοδοξία, για τον τρίτον η γυναίκα του... η ελευθερία του... ή η ύπαιρξη του: ό,τι μπορούσε να αισθάνεται δικό του, ιδιοκτησία του και να μην θέλει να το στερηθεί. Το αίσθημα εναντίον του φασισμού συνδεόταν και μ' ένα δυνατό ξέσπασμα, που ήθελε αν ήταν δυνατό να τον βρει και να τον χυπτήσει. Η δικτατορία του 1936 είχε επιβάλλει πολλές στερήσεις και περισσότερους ακόμα περιορισμούς. Το ξέσπασμα κατά του φασισμού γενικά ήταν και μια φωνή, μια εκδήλωση και μια αντίθεση ειδικότερα και στην δική μας δικτατορία. Τα υπονοούμενα στο μέτωπο ήσαν νοούμενα. Το μέτωπο είναι μια απέραντη και αστείρευτη πηγή ελευθερίας. Μπορείς να την χρησιμοποιήσεις όταν θέλεις κι όπως θέλεις. Η αρχαία Ελληνική παρηγορία δεν ήταν τίποτα μπροστά της. Το αντίκρουσμα του θανάτου καταργεί κάθε όριο και το αγκάλιασμα της ζωής γκρεμίζει κάθε φραγμό από οπουδήποτε κι αν προέρχεται.

Η Νίκη ήταν για μας μια φυσική ανάγκη περισσότερο, παρά μια πίστη. Είμαστε εδώ γιατί έπρεπε να νικήσουμε. Δεν μπορούσε να σκεφθεί κανείς τίποτα άλλο. Το πολυφημισμένο φιλότιμο του Έλληνα αποτελεί μια αληθινή πραγματικότητα. Εχει απίθανες ιστορικές ρίζες και είναι και κύριο χαρακτηριστικό του εθνικού μας χαρακτήρα. Με αταβιστικές ρίζες επαναλαμβάνανε την αληθεία. Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει... Οι Έλληνες είναι αήττητοι... Ο Θεμιστοκλής έπνιξε τους Πέρσες... Ο Μεγαλέξανδρος κατέκτησε τον κόσμο και... εκτόξευσε το θηρίο, που συμβολίζει τον κάθε εχθρό... Το ίδιο κάνει κι ο Άγιος Γεώργιος... Αλλά κι ο Κολοκοτρώνης δεν έφαγε την Τουρκία; Και το 1912 και ο Παγκόσμιος Πόλεμος; Μορφές και γεγονότα του χθες, μύθοι και πραγματικότητες του σήμερα όλα είναι ταρινά, σημερινά, ζουν μαζί μας. Η παρουσία τους μας συνέχει κάθε στιγμή. Βλέπουμε το «εν τούτω νικά» στον ουράνιο θόλο κι ακούμε μέσα από τις βροντές των κανονιών «τη Υπερμάχου Στρατηγία...» Αυτά είναι τα σύμβολά μας... με αυτά ταυτιζόμαθα. Πως είναι δυνατόν να νικηθούμε;

Για τους αντιπάλους μας δεν αισθανόμαστε μίσος, δεν τους περιφρονούμε, δεν τους χλευάζουμε. Απλώς δεν τους υπολογίζουμε. Αλλοτε τους λυπόμαστε, τι φταίν οι φρουκαράδες; αυτοί είναι δια καντάδες κι όχι για πόλεμο - Και άλλοτε τους θεωρούμε κορόιδα, θυμάται. Το τραγικό κορόιδο Μουσολίνι, αποκάτι διαστάσεις εθνικού χαρακτηρισμού. Σημαίνει κάτι που δεν το πέρναει και πολύ στα σοβάρ. Αι, οι λυκοί της Τσοκάνης; Τι μεγάλη χαρά να τους προσφέρεις το γάρο και να τους κόβεις το φτερό από το κεφάλι τους; Μικρές κακιές... Το ότι δεν πέρναμε τους αντιπάλους μας στα σοβάρ, ήταν μια άλλη έκφραση ενός ιδιότυπου χιούμορ που εξεδιήλυνετο και σ' άλλες περιστάσεις. Ο Θεός να μας δίνει χιούμορ, λέει μια αγγλική παροιμία ο μεγάλος ελληνιστής Macaulay γράφει στον Αριστοφάνη του, ότι οι Έλληνες και οι Άγγλοι έχουν γνήσιο χιούμορ γιατί μπορούν να γελούν, χωρίς κακία, και να αστεϊεύονται και με ότι αγατούν. Το γέλιο

γινότανε το καταφύγιο και η σωτηρία μας. Το αυθόρμητο και ηγαίο γέλιο. Πόσο κάθε δυσκολία ξεπερνιέται με το γέλιο. Κοινοτυπία, αλλά κι αλήθεια ταυτόχρονα. Πόσο ξεσπάς όταν μπορείς να κοροϊάσεις χωρίς κακία; χωρίς πίκρα... Ενα λαϊκό τραγουδάκι ήταν το σύμβολο του γέλιου της διμοιρίας: «Το μόνο μου παράπονο είναι που δεν σε βλέπω... Βαγγέλιό μου, Μικρή κουκλίτσα μου...». Και πόσο και πόσο... δεν βλέπαμε. Το στρατηγικό γιατί «άλλα υπηρεσιακά υπογεγραμμένα δεν του επέτρεπαν...» τις άδειες που τακτικά «ανεκαλούντο λόγω της κρούσης της καταστάσεως...» τις γαλιές των στερεών που «ημιποδοκούντο λόγω των καιρικών συνθηκών να φθάσουν εγκαίρως...» τα αντιθεωρητικά φάρμακα που... δεν τα είδαμε ποτέ... το μόνο μας παράπονο...!

Κάτι όμως που κινδύνευε να μας χωρίσει ήταν η απογοήτηση από τους έξιους που κάναμε για το κάθε τι. Διότι ξέρω το γιατί αλλά νομίζω ότι η απόσταση κι ο κίνδυνος σε κάνουν να βλέπεις πολλά πράγματα σε μία, ανύπαρκτη ίσως, διάσταση ομορφιάς. Στο μέτωπο αυτό ίσως σαν κανόνα για όλους και για όλα. Οι δικαί μας στην Αθήνα ήταν καλοί κι ωραίοι! Δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να μας σκέπτονται και να μετέχουν στις ταλαιπωρίες μας! Το σπτάκι μας στο χωριό «αληθινή βιλίτσα» γεμάτο ζεστασιά... Η σπηλιμένη πιστή, πάντα δική μας περιουσία το Κράτος, η μεγάλη πατρίδα κάνει τα πάντα για μας...! κι εμείς είμαστε το κέντρο του κόσμου και κάνουμε θαύματα! Κι η αλήθεια τόσο πικρή και τόσο μακριά από τα φαντασιώσεις μας. Κάθε επιστροφή στο μέτωπο, ύστερα από κι από την πιο μακριά άδεια, μια φοβερή απογοήτηση. Ο δακτύλος της πραγματικότητας είναι τόσο πραγματικό φιλότιμο του Έλληνα αποτελεί μια αληθινή πραγματικότητα. Εχει απίθανες ιστορικές ρίζες και είναι και κύριο χαρακτηριστικό του εθνικού μας χαρακτήρα. Με αταβιστικές ρίζες επαναλαμβάνανε την αληθεία. Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει... Οι Έλληνες είναι αήττητοι... Ο Θεμιστοκλής έπνιξε τους Πέρσες... Ο Μεγαλέξανδρος κατέκτησε τον κόσμο και... εκτόξευσε το θηρίο, που συμβολίζει τον κάθε εχθρό... Το ίδιο κάνει κι ο Άγιος Γεώργιος... Αλλά κι ο Κολοκοτρώνης δεν έφαγε την Τουρκία; Και το 1912 και ο Παγκόσμιος Πόλεμος; Μορφές και γεγονότα του χθες, μύθοι και πραγματικότητες του σήμερα όλα είναι ταρινά, σημερινά, ζουν μαζί μας. Η παρουσία τους μας συνέχει κάθε στιγμή. Βλέπουμε το «εν τούτω νικά» στον ουράνιο θόλο κι ακούμε μέσα από τις βροντές των κανονιών «τη Υπερμάχου Στρατηγία...» Αυτά είναι τα σύμβολά μας... με αυτά ταυτιζόμαθα. Πως είναι δυνατόν να νικηθούμε;

«Προχωρείτε... προχωρείτε...» προχωρείτε... ένα σάβανο μάχης. Παυσαίμε τον αγώνα, ιδρώτα, κινδύνο θανάτου να κερσισαίμε της. Αλλά ταυτόχρονα κι ελπίδα ότι θα φθάσει κάποτε... Ο σάβανος που; Στο απέναντι ύψωμα; στο παλιό λειο του εχθρού; στο αντίκρουσμα; στο σάβανο που χθες, μύθοι και πραγματικότητες του σήμερα όλα είναι ταρινά, σημερινά, ζουν μαζί μας. Η παρουσία τους μας συνέχει κάθε στιγμή. Βλέπουμε το «εν τούτω νικά» στον ουράνιο θόλο κι ακούμε μέσα από τις βροντές των κανονιών «τη Υπερμάχου Στρατηγία...» Αυτά είναι τα σύμβολά μας... με αυτά ταυτιζόμαθα. Πως είναι δυνατόν να νικηθούμε;

Ελπίσεις στο καλύτερο. Ποιά είναι αυτό δεν το ξέρω. Δεν μπορούσαμε να το ξεκαθαρίσουμε. Διαισθανόμενοι ότι υπάρχει, το θέλαμε, το ζητούσαμε... αναπολούσαμε. Προχωρείτε... έως πότε θα υπάρχει η Ελπίδα. Τα Χριστούγεννα που ήσαν ήταν η υλοποίηση της ελπίδας όλων των ανθρώπων και προ πάντων και των παιδιών της διμοιρίας. Τα κάλαντα έρχοντο, πάρε ιερο, άγιο χαρακτήρα, μάλλον για όμορφους κόσμους που ξεκίνησαν να γίνονται έρθουν. Και δεν δέχονταν ποτέ μια ζεστότερη ή συγκινητικότερη ευχή από την γνωστό στρατιωτικό εμβατήριο: «Την δημοίρη μας παιδιά τον έχουμε πιστεύω να τότε δούμε στρατηγό στην Πάλη μας ημέρα»!

Μια ευχή και μια ελπίδα αληθινή να το κάθε είδους και κάθε μορφής πρόσφατο σαν την πιο σημαντική τους συμβολή στον αγώνα 1940-1941 κι ασημάντοι. Κι η προσφορά αυτή, θυσιάζοντας δημιουργία είναι η μεγάλη δύναμη του ελληνισμού. Τα δύσκολα στιγμές του, θα ανανεωθεί θα κουρασθεί, αλλά θα φθάσει. Πάντα ελπίζει...

Οκτώβριος 1996

Εμπρός στο μεγάλο θαύμα

Μέτωπο Ηπείρου. - Τραύμα διαμπερές. Το τραυματικό αυτοκίνητο που τον μεταφέρει με άλλους συναδέλφους του, τραυματίες επίσης, στο νοσοκομείο της πολιτείας πόλεως καταστρέφεται στη μέση του δρόμου. Δέκα χιλιόμετρα του υπολείπονται για το τέρας. Και δεν είναι μόνο αυτό. Πρέπει να περάσει από ένα ποτάμι. Το ορμητικό ρεύμα έχει παρασύρει τη γέφυρα. Θα χωθεί στα νερά για να φθάσει στην αντίπερα όχθη. Δεν έχει κανένα δισταγμό. Βουτά ως τη μέση, κι ακόμα ψηλότερα, τρέχουν τα νερά από πάνω του. Βρε- μένος, λασπομαμένος, παγωμένος συνεχίζει την πορεία και θβάνει κάποτε στο τέρας του. Περιμένετε να πέσει λιποθύμος στην είσοδο του νοσοκομείου. Δεν πέφτει. Αναφέρει την περιπέτριά του στην αδελφή και, τη στιγμή που τον δίνουν στεγνά ρούχα και του αλλάζουν τον επίδεσμο του τραύματος, αυτός δεν έχει άλλη επιθυμία παρά ν' αφηγηθεί πως έγινε η μάχη κατά την ώρα που τραυματίστηκε.

- Να σου τα πώ, αδελφή, τώρα που έχω ακόμα μόνο δεν προδίδουν τον πόνο τους αλλά και επιμένουν να μιλήσουν για τις πολεμικές περιπέτειές τους.

- Κάνω εγχειρήσεις οδυνηρότατες, μου έλεγε ένας χειρουργός. Ο πόνος είναι τόσο που θα έπρεπε να δύνονταν τους τραυματίες πάνω στο τραπέζι του χειρουργείου για να μη μας φεύ-

Ακούει μ' ευλάβεια η αδελφή. Ονόματα, τοποθεσίες, λεπτομέρειες,

«ΚΑΘΑΡΡΥΤΙΚΑ ΝΕΑ»

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Εκδότης: ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ «Η ΠΙΝΑΟΣ»

ΛΑΜΠΟΒΙΛΛΗ 3 - ΤΗΛ: 37440 - ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Συντάσσεται από επιτροπή

Πληροφορίες - Επιμέλεια Εκδόσεως - Συνδρομές - Εμβάσματα

κ. Θεόδωρος Μπαργιάννης

Τέμα Στρ. Παπάγου - ΙΩΑΝΝΙΝΑ 45445

Τηλ. (0651) 25.561

Τα έξοδα εκτύπωσης και διανομής της εφημερίδας, καλύπτονται από τις προσφε- ρόμενες εισφορές μελών και φίλων μας

ΜΟΝΤΑΖ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ Π. ΜΠΟΥΡΗΣ - Π. ΣΤΡΑΤΟΣ Ο.Ε

Σταύρος Ορφείας - Ιωάννινα Τηλ.: 77433 - 25634 - FAX: 77871

ΑΠΤΕΡΗ ΝΙΚΗ

Με τη Χιονάτη

Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Μέτωπο Ηπείρου. - Πρώι - πρώι, μόλις ξημέρωσε και πριν αρχίσει ακόμα το κανονίδι, έξω από το αντίσκηνο του ο

πυκνό κύκλο των μνηστήρων γύρω στην Εύα. Την ονόμασαν Χιονάτη, είχαν τ' αστέρια τους, προχώρησαν σε ανατομικές παρατηρήσεις και, όταν εξα- ντλήθηκε το αλάτι της κουζίνας που σπατάλησαν αλύπητα γύρω στη Λευκή τους Νύφη, είδα τη νοσταλγία ν' απλώνεται στις μορφές των στρατιωτών μας, και τα πρόσωπα εκείνα τ' αβύρτιστο, τ' άπλυτα, τ' αγριεμένα, αγά - σιγά ν' απαλώνονται, να Παρύνονται, να γίνονται σχεδόν τρυφερά και ν' ατενίζουν με συγκίνηση την πρώτη γυναίκα.

Οχι, κύριοι, μη βάζετε στο νου σας μόνο το ποτηριό. Είχε βέβαια κ' εκείνο το μερίδιό του. Δεν είναι όμως αυτό που επι- κρατούσε. Αν η πρώτη εντύπωση αφύπνισε την ανυσχία του ζώου, όσο ατενίζαν, όσο ατενίζαμε τη Χιονάτη μας οι αισθήσεις υποχωρούσαν στα αισθήματα και βλέπαμε τη γυναίκα - αδελφή, τη γυναίκα - ερωμένη, τη γυναίκα σύντροφο, βοηθό και παρηγορητή.

Πόσο μας λείπει... Πόσο λείπει το θάρρος που δίνει στις κακές στιγμές της ζωής η σημετοχή της στις χαρές, οι μικρές εκείνες φροντίδες, το λευκό μαντίλα που μας φέρεται στο κατόφλι του σπιτιού, το καθαρό που- κάμμο που μας έχει έτοιμο, το ανθάκι που τοποθετεί εμπρός στο στήθος μας, το χαμόγελο της όταν γυρίζουμε από τον χιόνι- το της ημέρας, η ευχή της, η ευχή μιας γιορτάδας που ξεκινάμε για κάποια προ- σπάθεια, το χέλι που ξεκουράζει και, πιο πολύ απ' όλα, η αδυναμία της. Αυτή κυρίως λείπει. Το αδύνατο πλάσμα που μας κάνει να πιστεύετε στην υπεροχή σας. Αυτό που γεννήθηκε από τη φύση του για να βλέπει στον άντρα τον ισχυρό και τον ήρωα, και να θαυμάζει τα έργα του.

Θαυμάζει το τίποτα, τα πιο ασημάντα, μια μικρή περιπέτεια, ένα ξενήχτι, την αντοχή στο κρασί, τον καπνό του τσιγάρου που βγαίνει αδιάκοπα από τα χείλη του καπνιστή, τη μυστική αλήθεια... Εδώ πάνω δεν είναι κανείς για να θαυμάσει. Σας βλέπουν με το τραύμα στο χέρι να συνεχίζετε τη μάχη, και το βόλαζον τόσο φυσικό ώστε τα τους φαινόταν ακατανόητο, σχεδόν ανάνηδο, αν δια- κόπτατε τον αγώνα για να επιδέσετε την πληγή σας.

Για τήρα! Μια γυναίκα!... αναφύση κατά- πλινκτος ο πρώτος τραύμας που την αντίκρουσε. - Μακριά και θα τη λιώσει! διάταξε ο λόγιος. Κάτω τα χέρια! αστε- εύτηκε ένας τρίτος. Κρατώντας τις καρ- βάνες με το πωινό ορόφ- μα και δαγκώνοντας την κουραμένα, ένας - ένας οι φαντάροι σχημάτιζαν τον

αριθμό υψομάτων, ηρω- ύκεις πράξεις αξιωματι- κών και στρατιωτικών, ώσπου φθάνει στη στιγμή του τραυματισμού του. Μια συμπλοκή με τον εχθρό, που ξεπετάχτηκε, πίσω από κάτι κουμα- ριές, ξαφνικά μπροστά του. Ήταν ένας ανθυπο- λοχαγός με το πιστόλι στο χέρι. Αυτός τον τραυματίσε. Το πλήρωσε με τη ζωή του.

Με το τραύμα στο στήθος ο φαντάρος μας σήκωσε το πόδι και κατάφερε ένα λάκτιμα στην κοιλιά του εχθρού. Λάκτιμα θανατηφό- ρο, γιατί, καθώς έχασε την ισορροπία του ο αντίπαλος, κύλησε μέσα σ' ένα βράχιο που έγινε και ο τάφος του.

- Αυτά είχα να πώ αδελφή. Τα είπα, έκλεισε τα μάτια και, γαλήνιος πια, έγειρε το κεφάλι στην ποδιά της νοσοκόμου.

Απευθύνομαι στους γιατρούς για να μου πουν που βρίσκεται τόσο απόθεμα αντοχής και ψυχραιμίας. Και, αντί να ικανοποιήσουν την απο- ρία μου, αφηγούνται κι αυτοί περιπτώσεις τραυ- ματιών που κατά την ώρα της εγχειρήσεως όχι μόνο δεν προδίδουν τον πόνο τους αλλά και επι- μένουν να μιλήσουν για τις πολεμικές περιπέτειές τους.

Εξήγησε, γιατρέ, το μυστήριό. Η επιστήμη δεν μπο- ρεί να το εξηγήσει. Αυτές για δεν είναι ανθρώπινες δυνάμεις. Αναγκάζεται κανείς να πιστέψει στο θαύμα.

Να η λέξη: Το θαύμα. Δεν το είχα πιστέψει ως τώρα. Τώρα όμως που θέτω τον δάκτυλο στον τύπο των ήλων, τώρα που βλέπω τον κακουχημένο πολεμιστή, με τα αίματά στο πρόσωπο, να μην έχει άλλη έγνοια παρά να πληροφορηθεί τι απο- γίνει στο πεδίο του αγώνα όπου κι αυτός πριν από λίγο ώρα έδινε την μάχη του, τώρα που νιώθω την ψυχή να στέ- καται πάνω από τις μάζες κακομοιρές και τις μάζες της ύλης, πιστεύω στο θαύμα και προσκυ- νώ τους Θεούς της Ελλά-δας.

Ποιός να σας θαυμάσει εδώ; Ο ένας είναι πιο ανθεκτικός από τον άλλο. Δε λέω πιο ηρωικός. Η λέξη δεν έχει κατανάλωση στο μέτωπο. Αν κοιμήθη- κατε εσείς στη λάσπη, ο άλλος κοιμήθηκε στο χιόνι. Αν έχετε εσείς τρία μερόνυχτα να κλείσετε μάτι, ο άλλος επί τέσσερις μέρες και τέσσερις νύχτες συνεχίζει την πορεία του. Αν έχετε εσείς να επιδείξετε το πρώτο τραύμα σας, ο άλλος ετούλωσε το πρώτο, ξαναήρθε στο μέτωπο και πήρε το δεύτε- ρο. Δείχνετε την ουλή του μετώπου σας και, αντί να χλωμάσουν, σαν λένε με το φυσικότερο ύφος:

- Που την ψώνισες, συνάδελφε;

Η γυναίκα! Θα 'βλεπε τη γραστονιά και θα σας τη φιλούσε, θα σας έφερνε το ωδίο και τους επιδέ- σιμους, θα σας ξάπλωνε στο χορβάτι και θα σας έλεγε:

- Η Παναγιά μας λυπή-θηκε αγόρι μου. Πόσο απέχουμε απ' αυτή τη γυναίκα... Κοιτά- ζουν οι φαντάροι τη Χιο-νάτη τους. Οι λευκές κόγ- χες, που της ανοίξε κάτω από το λείο της μέτωπο ο καλλιτέχνης, γίνονται γαλανά και μαύρα μάτια που τους κοιτάζουν με έκσταση. Την κοιτάζουν κι αυτοί, και με κλειστό το στόμα της μιλούνε. Της αφηγούνται περιπέτειες, της λένε για ηρωϊσμούς και ανδραγαθήματα, ανα- φέροντας τις κακουχίες τους και προσμένοντες πως το χιόνι θα θεριμανθεί, η Εύα θα αποκτήσει πνοή, θα ζωντανέψει, θ' απλώσει τα χέρια πάνω στ' αχένια-τα μαλάκι, θ' αποκτήσουν τα χείλη της λαλιά για να εκφράσουν το θαυμασμό τους στον ήρωα. Η Χιονά-τη όμως δεν προλαβαίνει να μιλήσει.

Η σάλπιγγα αντηχεί στην πλαγιά του βουνού. Με πόση θλίψη απομα- κρύνονται οι φαντάροι... Ξαν να χωρίζονται νύοι- μιν ύπαρξη, σε να 'χουν συνδεθεί μαζί τους, σε ν' αφήνουν ένα κομμάτι απ' την ψυχή τους κοντά της. Φεύγουν αυτοί. Βαδι- ζούν προς τη μάχη. Δε θα την ξαναδούν.

- Για σου, Χιονάτη! Ο ήλιος χροιάνει σήμερα τα χιόνια της Αρβανίας...

Παρακολούθη- το δράμα της καταρρέουσας της γυναίκας. Αίτη ώρα, κι από τη Χιονάτη δεν απόμεινε παρά η άμοιρη μάλα του χιονιστού που λιώνει, λιώνει...

Εδώ πάνω δεν είναι κανείς για να θαυμάσει. Σας βλέπουν με το τραύμα στο χέρι να συνεχίζετε τη μάχη, και το βόλαζον τόσο φυσικό ώστε τα τους φαινόταν ακατανόητο, σχεδόν ανάνηδο, αν δια- κόπτατε τον αγώνα για να επιδέσετε την πληγή σας.

Η Νίκη της Συμβολής

ΠΟΙΗΣΗ

ΒΡΟΝΤΟΥΝ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ ΟΙ ΚΟΡΦΕΣ
Στην 28η Οκτωβρίου 1940

Στέφανου Μπολέτσου

Α'

Βροντούν της Πίνδου οι κορφές
κι αντιλαλούν τα καταράκια,
πληγίες βογγούν, σπληνές και βράκια
κι ως τ' άστρα φτάνουν οι φωτιές.

Και των Ελλήνων α παιδιά
σαν αετοί κυμούν στη μάχη.
Κάθε κορφή κι ασερόραχη
φωτίζει τώρα η λευτεριά.

Μα με καλύβδινη καρδιά
και το χαμόγελο στους τόμα,
κρατούνε τ' άγιο τούτο κάα
μια φρούκι' αμούστακα παιδιά.

Στρατοί βαρβάρων δεν πατούν
φουστάτ' αν είν' κι αν είναι πλήθη,
τα γραντένια μας τα στήθη
στέκουν φραγμοί και τους κρατούν.

Λαοί και κόρες στη σκληριά
σκύβουν κι αγκομαχούν οι τόποι-
στη ματωμένη την Ευρώπη-
κατ' από συννεφια βαριά.

Ούνιοι, Βουλγάροι, Αλβανοί,
τα σύνορά μας κι αν μαυρίζουν,
εδώ πεθαίνουν, δε λυγίζουν
και δεν τρομάζουν στη θανά.

Λυσάν οι λύκοι του Βορρά,
μ' αδάμαστ' η Ελλάδα στέκει,
λόχη, ντουφέκι, αστροπελέκι
καινούργιο φως κάθε φορά.

Τιμή σ' αυτούς που βροντερά
είπανε τ' Όχι κάποια μέρα,
τιμή σ' εκείνους που «Αέρα»
με στήθη φώνωσαν γερά.

Β'

Βροντούν της Πίνδου οι κορφές
κι αντιλαλούν τα καταράκια,
πληγίες βογγούν σπληνές και βράκια
κι ως τ' άστρα φτάνουν οι φωτιές.

Κι αστράφι τ' η λόχη κι ανηχεί
μια τρομερή ιαχή «Αέρα»...
Σαν τούτη τη μεγάλη μέρα
άλλη δε γνώρισε η ψυχή.

Οι Μακεδόνες πολεμάν
πλάι με πλάι με τους Θρακικούς
και τους Βορειοηπειρώτες
σ' εξάισα έφθοδο κυνά.

Αρκάδια, Ζάλογγα, Ψαρά
κι Ομηρικών μαχών εικόνες,
Φεύγουν, σκορπών, οι λεγώνες...
Δάκρυα μας φέρνει η καρδιά.

Και Θεμπούδες ζουν Εκεί
και δόξες των Βουλγαροκτόνων
και ξαναλάμπει φως αιώνων
από μια σπύδα Ελληνική.

Λευκών Αγγέλων στρατιές
κι η Παναγιά ήταν κοντά μας
και φύλαγε τα βήματά μας
απ' όλες τις κακοτοπιές...

-Κάταστρον σάβανο. Σιγή...
Εσφονοι σπαιθά σπιθάν, ντουφέκια,
οράματα κι αστροπελέκια-
θύλλους λαμπρούς γεμίζ' η Γη.

Μηνύματα που ζωντανά
θα μένουν μέσα μας για πάντα:
Ερσέκα, Αγιοι Σαράντα,
κανείς ποτέ δεν τα ξεχνά.

Γ'

Βροντούν της Πίνδου οι κορφές

Συν. στη σελ. 5

Στον τόπο μας με Επιστολή

Αγαπητέ Γιάννη,

μόλις κατέβηκα απ' το
χωριό. Προσπάθησα να
επικοινωνήσω μαζί σου
τηλεφωνικά, αλλά τα
τηλέφωνα των Καλαρρυτών
έχουν μόνιμο πρόβλημα!!!

Έμεινα ολόκληρο το
Σεπτέμβριο στο χωριό.
Πραγματικά ξεκουράστηκα,
έγινα άλλος άνθρωπος.

Δεν φανταζόμουν τόση
ηρεμία και γαλήνη με
παρενθέσεις λεπτομερειών
ανθρωπιάς που σαφώς
συγκινούν.

Μια καλόκαρδη καλημέρα

στο δρόμο, μια νοηματι-
σμένη κουβέντα με ξωμά-
κους, ένα ούζο στο καφε-
νείο, ένα κρασί στις
ψησταριές δημιουργούν
αίσθηση ανθρώπινης
παρουσίας, με χάρη, με
πνεύμα, με ειλικρίνεια, με
αέρα αξιοπρέπειας.

Η ανθρώπινη συμπεριφο-
ρά των Καλαρρυτιωτών σε
επίπεδα ζωντανής καθημε-
ρημίας και γαλήνης με
κινήσις σχέσης και συντρο-
φίας σε ευχαριστούν και σε
υποβάλλουν.

Τα εφίμερα, τα πρόσκαι-
ρα, τα παροδικά ομορφαί-

νουν και νοηματίζουν τη
ζωή, όταν διαθέτουν ποιό-
τητα. Κι όλα αυτά δεν είναι
επιφάνεια, «φαίνεσθαι»,
βιτρίνα. Ο ξωμάκος δεν
προσποιείται, δεν υποκρί-
νεται, δεν προσπαθεί να
φαινοίται διαφορετικός απ'
ότι είναι.

Αυτό το καιρόμα.

Δε βλέπω το χρόνο που
θα επιτρέψει η δουλειά μου
ν' ανέβω στο Κεφαλοχώρι
Καλαρρύτες.

Εγκάρδια

Έπεται η υπογραφή

Στεργιωμένος άνθρωπος

- Μη φεύγεις Ανέστη, γιατί βιάζεσαι, κάτσε να τα
πούμε, οι δουλειές δεν τελειώνουν.

Αυτά έλεγε η δόλια μάνα του Ανέστη, που χρόνια και
ζαμάνια γύρισε απ' το στρατό και δεν αποφασίζει να μπει
δρόμο του θεού, να παντρευτεί, να κάνει φαμίλια. Και η μητέ-
ρα του συνέχιζε.

- Ανέστη μου σου μιλάω με πόνο, εγώ θέλω το καλό σου,
σκέψου καλά, ένα κομμάτι ψυχή βιάζεσαι, γιατί δεν παντρεύε-
σαι;

Στην αρχή ο Ανέστης δεν αποφάσιζε. Μετά η μία του
μυριζε η άλλη του βρώμασε, που λέει ο λόγος.

Αργότερα το σκεφτόταν και δεν έβρισκε άκρη. Δεν άρχι-
σε, ήρθε και η τυφλοβρομάδα και όλα πήραν το δρόμο του
θεού. Παντρεύτηκε, νοικοκυρεύτηκε, έφερε παιδιά στον
κόσμο και έγινε ευτυχισμένος. Η ζωή του πήρε νόημα, χαρά,
ελπίδα.

Μια μέρα πανευτυχής ο Ανέστης είπε στη μητέρα του.

- Είχες δίκιο, μάνα, από ρεμάδι, έγινα άνθρωπος. Βλέπω
τη διαφορά. Πόσο με ξεκουράζουν τα παιδιά μου, η γυναίκα
και εσύ, καθένας έχει τη θέση του, όταν γυρίζω απ' τη δου-
λειά! Η φαμίλια με ανακουφίζει, με ξεσταίνει, μου δίνει
χαρά. Τώρα είμαι χαρούμενος, περπατάω στέρια, ξέρω που
πάω. Απαλλάχτηκα από τη μοναξιά και την ερημιά.

Τα πολλά παιδιά εντυχία στο σπίτι

Το νεογέννητο

- Να σου ευχηθώ, Αντιγόνη μου,
πρώτα απ' όλα να σας ζήσει το νεογέ-
νητο χαρούμενο κι ευτυχισμένο. Το
έκτο εγγόνι δεν είναι;

- Ευχαριστώ, Μαρία, και στις χαρές
σου. Μέχρι στιγμής είναι το έκτο και
εύχομαι να μας δώσει κι άλλα ο Θεός.
Τα πολλά παιδιά είναι ευχή Θεού,
εντυχία, χαρά.

Αυτά είπε πανευτυχής η γεροντισσα
και ζούσε σε πελάγη ευδαιμονίας.

- Με συμπαθάς, Θεία Αντιγόνη, στον
καιρό μας πολλά παιδιά; Τι θα πεί ο
κόσμος;

- Ακου, κορίτσι μου, αυτά τα λένε
κάτι χαζομοντέρνες γεροντοκόρες και
τα επαναλαμβάνουν οι αλαφρόμυαλες.
Θήλασες παιδί;

Κράτησες αγγελουδί στην αγκαλιά;
Τάϊσες παιδομάνη; Χάρηκες τραγουδιό;

παιδιών; Δέχτηκες παλλακίδα;

απ' την αγορά; Πάντρεψες;

Αυτά είναι τα καλά του Αβραά-
μ, τα άλλα είναι κοψίματα
λόγια. Δε λέω έχουν αγώνα,
κούραση, απόσταμα, αλλά και
μέγιστη χαρά, απέραντη ευτυ-
χία, ανείπωτη ψυχική γλάνη.
Έχουν και τα έξοδά τους, δε
λέω, αλλά ο θεός τα φέρνει
δέξια.

- Όλα καλά, Θεία Αντιγόνη,
αλλά τα στόματα του κόσμου...

- Ποιά στόματα μωρή; Οι
άμναλοι, οι αχαίρεινοι, οι
ρέμπελοι πάντα έχουν το πικρό
λόγο τους. Εμείς αυτούς
ακούσουμε ή το Θεό;

τους ανθρώπους μας

Η μέγιστη άνθηση της αργυροχρυσόχοϊας

Πολλοί Καλαρρυτιώτες και φίλοι των
καλαρρυτιωτών ρωτούν δικαιολογημέ-
να: Πώς ξεκίνησε η τέχνη της αργυρο-
χρυσόχοϊας από το κεφαλοχώρι της
Πίνδου έφτασε σε επίπεδο τελειότητας
και γνώρισε διεθνή εξάπλωση;

Η ψυχολογική απάντηση είναι: Ο
ορεινός, ο Καλαρρυτιώτης διαθέτει στο
αίμα του, στην ιδιοσυγκρασία του, στο
είναι του ευαισθησία, ευπάθεια, λεπτό-
τητα αισθημάτων. Λέμε αισθήματα με
την πολλαπλή σημασία του όρου: 1) τα
αντιληπτά με τις αισθήσεις.

2) Το φάσμα των συναισθημάτων και
3) την αγάπη στις πραγματικές της δια-
στάσεις, την πραγματική.

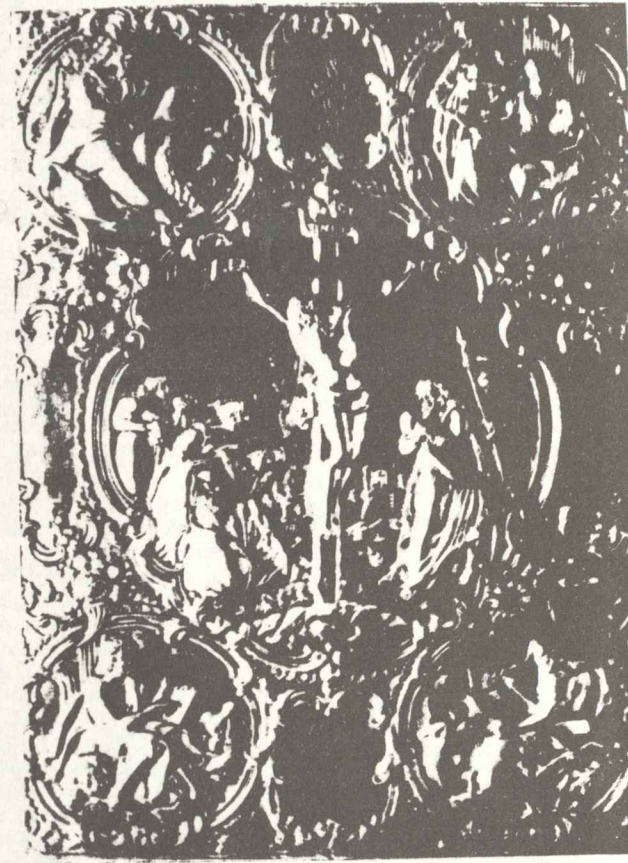
Ο καθαρός ουρανός, το σπάταλο
φως, η γαλήνη, το ωραίο στη δωρική
υφή του, η εσωστρέφεια, δηλαδή το
μοναδικό περιβάλλον άνοιξε φυσικό
δρόμο στην ευαισθησία για να εκφρα-
στεί στην επεξεργασία των ευγενών
μετάλλων του ασημιού και του χρυσού.

Οι αργυροχρυσόχοι των Καλαρρυ-
τών είναι γεννημένοι καλλιτέχνες και η
ορεινή φύση της Πίνδου πρόσφερε τις
πρόποθέσεις να εκφραστούν.

Η τελειότητα της τέχνης τους μαρ-
τυρείται από τα μοναδικά έργα τους.

Σήμερα η Καλαρρυτιώτικη τέχνη δια-
δόθηκε διεθνώς π.χ.: Κοσμήματα Βούλ-
γαρη.

Ως χρυσόχοι οι Καλαρρυτιώτες

Εναγγελοκόλλημα της Χρυσόπηνης Ζακύνθου, από τον
Γιώργη Διαμαντή Μπάφα (ιδι): η μπροστινή όψη, με
ασήμι φουσκοτό ή χτυπητό. Στο κέντρο η Σταύρωση
αξιοσημείωτος ο φντικός διάκοσμος. Πρόκειται για ένα
από τα αντιπροσωπευτικότερα δείγματα της μεγάλης
τέχνης του Μπάφα, με εμφανείς τις επιρροές του μπαρόκ.

προσέφεραν τα μέγιστα στην περιοχή
της τέχνης των κοσμημάτων.

Αυτή η περιοχή του πολιτισμού μας
δεν έχει μέχρι σήμερα μελετηθεί σε
βάθος.

Το τραγούδι των Καλαρρυτιωτών

Κάθε αγωνιστική πορεία με υψη-
λούς στόχους: ιστορικούς, πολιτιστι-
κούς, κοινωνικούς σε ατομικό και
ιδιαιτέρα σε συλλογικό επίπεδο έχει
το τραγούδι της, τους ήχους, τον
παλμό, το ρυθμό της.

Όταν λέμε τραγούδι, εννοούμε ποί-
ημα που τραγουδιέται, μελωδία που
εκτελείται από ανθρώπινη φωνή.

Είναι η φωνή της καρδιάς.
Ποίηση, στίχοι μεγαλόπνοοι για το
χωριό μας έχουν γραφεί, ίσως όχι
όσοι θα έπρεπε.

Δημοτικά τραγούδια έχει τραγου-
δήσει ο λαός μας. Εντεχνα τραγού-
δια μέχρι σήμερα δεν έχουν γραφεί
αν και το χωριό μας διαθέτει καλλι-
τέχνες στο είδος.

Η Καλαρρυτιώτισσα μάνα, ο
Καλαρρυτιώτης ήρωας του '40, ο
αρχιμαστορας του ασημιού, ο ξωμά-
χος κ.ά. δεν περιμένουν το τραγούδι
τους;

Τα παραδείγματα απ' τα μύρια
θέματα που αναφέραμε και μόνα
τους συνθέτουν ποίηση!

Τα τελευταία χρόνια, έστω ασυντό-
νιστα, ίσως αμεθόδευτα κι εμπειρικά,
έχει ξεκινήσει ένας αγώνας αναγέν-

νησης του μεγάλου χωριού μας.
Οι αγώνες κάθε μορφής και οι
ευγενείς, όπως είναι οι πολιτιστικοί,
έχουν ανάγκη από τραγούδια.
Μήπως έφτασε το πλήρωμα του
χρόνου να γραφούν;

Ο ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΩΤΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ
ΚΑΛΑΡΡΥΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του ιερού ναού Αγ.
Νικολάου Καλαρρυτιωτών αισθάνεται ιερή υποχρέωση
να εκφράσει και δημόσια τα θετικά του ευχρηστικά
στην οικογένεια του κ. Σάκη Σκενατζή και τη σύζυγό
του κα Ελένη Γεροδήμου Σκενατζή, για τη μεγάλη
τους προσφορά (δωρεά), στον ιερό μας ναό, ενός
σκαλιστού ΠΑΓΚΑΡΙΟΥ (επιτομικού), θαμνάσιου
έργου τέχνης αξίας 800.000 δολ. εις μνήμη των γονέ-
ων τους.

Η μεγάλη και γενναία τους αυτή προσφορά, ευλό-
μαστε να βρει και άλλους, συμπατριώτες και φίλους
του χωριού, μιμητές, ώστε να μπορέσουμε να καλύ-
ψουμε τις μεγάλες και απαραίτητες ανάγκες συντηρή-
σεως και ευπρεπισμού του ιερού ναού και προστάτη
μας Αγίου Νικολάου.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
Βασίλειος Τάσις
Ιερέας
ΤΑ ΜΕΛΗ
Δημήτριος Μπαλάκης
Αλέξ. Γεροδήμος
Νικόλ. Μπαϊκούσης
Αλέξ. Σακαβίτσος

ΠΟΙΗΣΗ

Συν. από τη σελ. 4

κι αντιλαλούν τα καταράκια,
πληγίες βογγούν σπληνές και βράκια
κι ως τ' άστρα φτάνουν οι φωτιές.

Χαρά στους ήρωες, πατών
το Γράμμο, σπαν το Τεπελενι,
κάθε φαντάρος που πεθαίνει
μια νίκη όλοι χαιρετάν.

Κι απ' άκρη σ' άκρη σιέει' η Γη
στις Κορυτσές τη νίκη, τώρα
φρονές σαλπίζουν, μύρια δώρα,
λάφυρ' αφήσαν στη φυγή.

Στιγμή ωραία και τρανή
που κίλη χρόνια μέσα έχει.
Γεια και χαρά σας Γάλλοι, Τσέχοι,
Βέλγοι κι αδέρφια Βρετανό!

Ο κόσμος όλος ψηφά
τ' αθάνατα καινούργια κλέη,
μια φλόγα την Ελλάδα καiei,
φαράγγια, λόγγους και βουνά.

Εκεί στο Γράμμο περπατά
η Δόξα των Ψαρών μονάχη.
Σε κάθε μαυρισμένη ράχη
τα παλικάρια μελετά.

Μες του πολέμου τη βοή,
μες τους καπνούς, στην άγρια λαύρα,
της λευτεριάς καιδέυει η αυρα
την κάθε που 'σβησε πνοή.

Απ' των Ελλήνων τα ιερά
και τ' άγια κόκκαλα βγαλμένη,
σ' όλη τη Γη, στην Οικουμένη,
Χαιρε, ω χαιρε, Ελευθεριά.

Δ'

Βροντούν της Πίνδου οι κορφές
κι αντιλαλούν τα καταράκια.
Πληγίες βογγούν, σπληνές και βράκια
κι ως τ' άστρα φτάνουν οι φωτιές.

Παιδιά Ελλήνων το σπαθί
δρεπάνι κάποτε θα γίνει.
Χρυσό καρπό η Γη θα δίνει,
Χριστού Αγάπη θ' αψηλάει.

Κι οι πολίτες, τα χωριά,
σημαίες κι άνθη θα ντυθούνε,
άνθη που δε θα μαραθύνε
κι αιώνα θα 'χουν ευαδία.

Κι αν τρέμουν τώρα οι καρδιές
και γυρ' απλώνεται φοβέρα,
μια νέα θ' ανατείλει. Μέρα
κι οι λύπες θα γευτούν χαρές.

Παιδιά Ελλήνων η ελπί
πλάι στη δάφνη εδώ φωτώνει,
ήλιος λαμπρόζωνώνει το κίον
κι η μπόρα γίνεται αντιλιά.

Παιδιά Ελλήνων στον πλάτ
δρόμο η' ανοίγεται μπροστά μας
πρότι στους πρότους η γενιά μας
κι πρώικοί νέοι στρατοί.

Στρατοί χαράς, ειρηνικοί,
μ' αζίνα, αζέτρι και δρεπάνι,
χτίστες, εργάτες και τορμάνοι,
σε μια ζωή Χριστιανική.

Κι όπως στις Πίνδου τη βοή,
ας ακουστεί πέρα ως πέρα:
Καιρός του θερσιμού. «Αέρα».
Εμπρός στη νέα μας Ζωή.

Βροντούν της Πίνδου οι κορφές
κι αντιλαλούν τα καταράκια.
Πληγίες βογγούν, σπληνές και βράκια
κι ως τ' άστρα φτάνουν οι φωτιές.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

«ΡΑΔΩΛΙΑ» 1940-1946
Εκδόσεις: «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Η πρώτη κανονιά

Γιάννη Μπεράτη

Θα τραβούσαμε κάπου τριάντα με τριανταπέντε χιλιόμετρα πιο μπροστά, απ' το Μπαντλόνι, κι έφτανε να κατεβούμε στη Σούκα, τελευταίο σταθμό των αυτοκινήτων μας πάνω στο Δημοτικό δρόμο. Το σκοτάδι είχε πέσει πια βαθύ και τ' αυτοκίνητο έτρεχε γρήγορα, δικά πάντα στην κοίτη του Αώου. Σχεδόν κανείς δεν μιλούσε ακόμη, έτσι απασχολημένος καθώς ήταν καθένας για τον όποιον έβλεπε τον δρόμο ή τον ήλιο από πίσω κι από σίδερα που όλο αναταράσσονταν και μετατοπιζόταν σε κάθε τροτίδα.

Ακόμη δεν ήξερα καλά - καλά ποιος ήτανε μαζί μας κι αν όλοι αυτοί που διακρίναμε αμυδρά τις σιλουέτες τους με στο σκοτάδι, επρόκειτο να 'ρθουν μαζί με ή χωρίς χρησιμοποίηση του αυτοκινήτου ως ένα σημείο. Στην άλλη άκρη καθόταν ένας φαντάρος που δεν τον ήξερα. Ο Αντώνιος κι ο Πολύτοπουλος ήτανε κάπου από πίσω μου.

Σε τρία τέταρτα, περίπου, αρχίσαμε να φτάνουμε στα πρώτα σπίτια της Προμετής. Επηρεπή κι από δω να πάρουμε μερικά συμπληρώματα των μηχανημάτων που θα μας τα δινε το εδω κλάμα των Μεταβόρων. Ο σωφέρ

χώρισε σε κάτι μετρεμένα στενά, όλα κλάμα. Είχαμε να γίνουμε χλίες δύο μονοβόρες για να προχωρήσουμε όταν βρισκότανε κάθε τόσο κανένα άλλο φορτηγό που δεν είχαμε πάρει να δουλέυουν. Ο σωφέρ κι ο βοηθός του όλο άνοιγαν κι έκλειναν με χροτό κλάμα τόσο τις μπροστινές πόρτες, σήκωναν και κάτι γάργαρα κάτω από το πέτινο καθίσμα τους, κι όλο διαπλακρίζονταν, δεν έβλεπα γιατί με κάποιος άλλος.

Επιτέλους κάποιος φώναξε: «Εν τώδε», κι αρχίσαμε να κινούμαστε σιγά - σιγά μες στο στενό που δεν επέτρεπε τροπή. Βγήκαμε σ' ένα κάπως πιο πλατύ δρόμο, προχωρήσαμε λίγο και σταματήσαμε πάλι, δίπλα σε μια πέτρινη βρύση που έτρεχε συνεχώς εκεί στα πλάγια του δρόμου.

Εδώ ήταν απολύτως ήσυχια κι εξοχικά. Το νερό κυλούσε γάργαρα μέσα στη μικρή γωνιούτα που 'ταν μπρος στη βρύση, και πίσω απ' το απέναντι μας βουνό άρχισε σιγά - σιγά να προβάλλει το φεγγάρι.

Με χίλια βασάνια ξεμείναμε απ' το σκορό που 'μαστε βουλιγμένα και βοηθώντας ο ένας τον άλλον καταφέραμε κι ο δύο μας να περδίσουμε κάτω. Κανένας άλλος δεν ήθελε να κατέβει, καθήσαμε δίπλα στη βρύση, ο Πολύτοπουλος ξεκλείδωσε την καροφάρα του, άνοιξε το παγούρι με το κρασί, κι αρχίσαμε να πίνουμε ο ένας στην υγεία του άλλου και για την ακριβή όλων μας. Το φεγγάρι όλο και προέβαινε περισσότερο στον ορίζοντα και σκορούσε σ' όλη την εξοχή το πρώτο του κοκκινοχρυσό χρώμα. Κι απάνω σ' αυτοκίνητο είχανε ανοίξει τις διαδόρες καροφάρες και τρώγανε. Ηπειο άνθρωποι, φαίνεται, γυρνούσαν παρακαταστάσι να τους γυμνούσαν τα παγούρια τους με νεράκι. Μόνο ο στρατιώτης που καθότανε στην ανώτερη μητροπολιτική γωνιά του αυτοκινήτου, διπλάσι δίπλα μου ήταν ήσυχος κι εγώ επάνω, έμεινε κάπως ακίνητος, σιωπηλός και μόνος του.

Τώρα με το φεγγάρι τον έβλεπα καλύτερα. Ήταν ένας αδυνάτος άνθρωπος, κοντοτσίκος τύπος, σφιγμένος μέσα στα κολλήτα του φορέα, κι αποδοκίμαζε - έτσι μου φάνηκε απ' την πρώτη στιγμή - ανθρώπους πόλη. Καθόταν αμύλητος, μόνος, κοιτούσε μπροστά του, και μόνο κάθε τόσο σήκωνε το χέρι του - όσην ώρα τρώγαμε εμείς - κι έφερνε κάτι κοντά στο πρόσωπό του, δεν έβλεπα καλά γιατί μου τον ανέλαβε κάποιος ο ίσως της στήνης του καθίσματος του σωφέρ, που σε κάθε απλή, ελάχιστη μετακίνηση του μου τον σκίασε ολόκληρο.

Ήταν ωραία και ήσυχη κοντά στη βρύση. Η δόξα περνούσε και το φεγγάρι ανέβαινε για τόσο που γινότανε απίθανο, νοσταλγικά κι ασήμι. Ο σωφέρ κι ο βοηθός του ξαναγύρισαν. Όλα ήτανε εν τάξει πια. Σκαρφαλώσαμε με τη βοήθεια των άλλων πάλι επάνω, κι ο δύο πόρτες, τον σωφέρ και τον βοηθό του, κλείσανε με χροτό και ξεκίνησαν. Σε λίγο η Προμετή έμεινε πια πολύ πίσω μας.

Όσο προχωρούσαμε κι όσο προχωρούσε η νύχτα, το κρύο γινότανε αφάνταστο. Όλο το

φως του φεγγαριού, όλο το τοπίο με τα ψηλά βουνά, που κλείναν λίγο πιο πέρα τα δύο πλάγια του δρόμου, ήσαν σαν από παγωμένο κρύσταλλο. Ήταν τόσο κρύο, που έτρεμε ως τα φύλλα της καρδιάς σου - τόσο, που σου ερχόταν να φανταστείς, με το τρέξιμό του αυτοκινήτου και με τον αέρα που προσακούσε σε, έτσι εντελώς ακάλυπτος, που είμαστε πάνω σ' όλες αυτές τις κασόνες, τα ποτάμια χειροφρεσάνα ακόμη πιο πολύ. Ο Πολύτοπουλος είχε ένα άσχημο, πολύ άσχημο βήχα. Είχε αρρωστήσει δύο μέρες πριν φτύνουμε, με δυνατό πυρετό, μα δεν θέλαμε να μη φύγει μαζί μας. Οι διπλανοί του στρατιώτες είχανε βρει μια ψάβα από ζείνους που μεταμερίζονταν στα χωριά για χάλια, και τον είχαν τυλίξει ολόκληρο, για να προφυλάγεται λίγο από τον καταπαγωμένο αέρα που δεν ε' φέρνε ν

Χαί, κι εγώ πρώτη φορά πηγαίω. Δεν ξέρω τίποτα παραπάνω απ' αυτόν. Αυτός θα βάσει μπρος τη μηχανή, εγώ θα μιλάω και... και δεν ξέρω τίποτα άλλο. Ολοσχεδόν, όπως του πά, από τώρα και μπρος θα 'μαστε πάντα μαζί κι ο Θεός βοηθός. Θα δεις πως θα τα καταφέρουμε, Νάντα.

Μα τι κρύο! Έλεγε ο Νάντας, Θεέ μου, τί κρύο! Είχε χώσει κάπως τα πόδια του με το κεφάλι του μες στο γαλάτ της μηχανής που κι είχε πέσει ακόμη πιο πλάγια πίσω απ' την κλοβία του σωφέρ.

Να πούμε, κύριε Ανθυπιστά, έλεγε, να πούμε κομμάτι ακόμη. Του φαίνεται πως τρέμει, πως τον πονεί η ψυχική του, κι είναι όλος σαν μουδιασμένος, σαν βαρύν...

Ξαναπήραμε την μοτοκίβια του κοινά, κι αρχίσαμε να πίνουμε, τότε εγώ, τότε αυτός. Πίναμε σιωπηλά, ιεροτελεστικά, σαν κάτι που δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Τ' αυτοκίνητο όλο κι έτρεχε κάτ' απ' το φεγγάρι, δίπλα πάντα στο βουνό που ήτανε τότε δεξιά, τότε αριστερά, μέσα σ' αυτό το αποκοινημένο, το σχεδόν νεκρό μες στην υψή του τοπίο, κι όλο πλησιάζαμε σε κείνο το σκοπό τοίχο των βουνών που τρώγαγε θαρρείς τον ουρανό, σε κάποιο μικρό στενόμα που μόλις διακρινότανε ακριβώς απέναντί μας, στην περιχλωμένη Κλεισούρα, όπως έλεγε κάποιος.

Τώρα απότομα βράχια και γκρεμοί υψωνόντουσαν σιγά-σιγά στο δρόμο, στη δεξιά μας πλευρά. Απ' τ' άλλο μέρος, μετά μια μικρή κοιλάδα που μεσολαβούσε, διακρινότανε, τεράστιος και βαρύς, όλος ο όγκος της Τρομεσίνας.

Προχωρούσαμε σιγά-σιγά. Είχαμε πια φτάσει τις απειλόμενες γάργαρες των αυτοκινήτων που κάθε τέτοια ώρα τραβούσανε ασθμαίνοντας για τους διάφορους εφοδισμούς, κι ο δρόμος, στενός, δεν επέτρεπε καμία στρίψιμο για να μπορούσαμε να προπερδίσουμε. Ίσως τότε είχαμε τρέξει σε μια έρημη ύπαιθρο, χωρίς σχεδόν να συναντήσουμε ψυχή κατ' απ' το φεγγάρι, που μεσουρινότανε.

Τη μεριά μας υψωνόντουσαν τα απότομα βράχια, τα κομμένα ξεσ από μαχαίρι, κι απ' την άλλη έλασε σκοτεινή, έλα, δίπλα, στήριξη στη ρόδα, η απότομη κοίτη του αιωνίου Αώου. Μια βαριά νυχτιά αναδινόταν απ' αυτή τα βρά' για που από πάνω τους κατακυλούσαν ένα σωρό μικροί καταρράχτες από κυρτές πηγές κι από χονδρά που λιώνανε στις κορφές τους. Ο δρόμος ήσαν μια λάσπη πηχτή που μέσα της, πολλές φορές, γυρνούσαν λυγριμωδώς και δίχτυα τα λάσπια των αυτοκινήτων, που παρ' όλο το φουλίωμα της μηχανής, τις βλαστήμιες των σωφέρ, το σπαθίσιο των διαφόρων βοηθών, που 'χανε προστρέξει, μέναν εκεί, δονούμενα ολόκληρα, αλλά στην ίδια θέση. Οι στρατιώτες του μηχανικού που δουλεύανε στα πλάγια του δρόμου φερότανε τότε σανίδες, κλωδιά, σπάναμε διάφορες άδειες κασόνες που τους πετούσανε πάλι απ' τ' αυτοκίνητα και τις βάζανε κάτω απ' τις ρόδες - όλοι κοιρολούσαν πέτρες και προσπαθούσαν να κάνουν ένα πρόχειρο οδόστρωμα.

Ο δρόμος έκανε σ' αυτό το σημείο κάποιο στρίψιμο κι είμαστε έτσι όλοι προφυλιγμένοι κάπως απ' τον μεγάλο βόρφο που έκανε εδω γωνία. Το μέρος ήτανε αυτοβόλβητο, λέγαμε, αναμμένα κι η κλοβία αφάνταστη. Ακριβώς μετά απ' αυτό το στρίψιμο έμειναν στη βάλκα, στον κυρίως δρόμο της Σούκας, που προχωρούσε κατ' απ' το φεγγάρι και πέρα απ' τις γκαμίες μας, ως εκείνα τ' απέναντι βουνά που σφαιρούσαν ο εχθρός. Για να εμποδίσουν τις συγκρούσεις μας και την εφοδισμό μας, κάθε βράδυ, τότε που καταλάβαινε πως πάνω στο δρόμο ήταν το μεγαλύτερο σπομωξίδι, άρχισε την παρενοχλητική βολή.

Αί πως να περιγράφει κανείς όλον αυτόν τον εξάλλο συνοσητικό που συναντήσαμε από δω και πέρα! Από δω και πάνω αρχίζαμε κι εφοδισμούς των διαφόρων μονάδων

κλωβή, είναι του 1925. Και στην αρχή τον είχανε για τα τανκς (έλεγε πως θα περάσει καθώς ως να γυμναστούμε), κι ένα πρωί, στα καλά καθούμενα, χωρίς να προστάσει να τους μαστρέψουν, πριν κανονίσουν τα πράγματα του - τ' αφήσει στην γυναικα του και στην κορούλα του - τον αποσπών στα μεγάφωνα, τον φορτώνουν μαζί με τα μηχανήματα σ' ένα φορτηγό και τον στέλνουν τσιφ Μπαλντόνι κατ' ευθείαν απ' την Αθήνα. Και πως θα 'ναι εκεί που θα πάμε, κύριε Ανθυπιστά; Ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει τίποτα. Εγώ, δεν ξέρω:

Όχι, κι εγώ πρώτη φορά πηγαίω. Δεν ξέρω τίποτα παραπάνω απ' αυτόν. Αυτός θα βάσει μπρος τη μηχανή, εγώ θα μιλάω και... και δεν ξέρω τίποτα άλλο. Ολοσχεδόν, όπως του πά, από τώρα και μπρος θα 'μαστε πάντα μαζί κι ο Θεός βοηθός. Θα δεις πως θα τα καταφέρουμε, Νάντα.

Μα τι κρύο! Έλεγε ο Νάντας, Θεέ μου, τί κρύο! Είχε χώσει κάπως τα πόδια του με το κεφάλι του μες στο γαλάτ της μηχανής που κι είχε πέσει ακόμη πιο πλάγια πίσω απ' την κλοβία του σωφέρ.

Να πούμε, κύριε Ανθυπιστά, έλεγε, να πούμε κομμάτι ακόμη. Του φαίνεται πως τρέμει, πως τον πονεί η ψυχική του, κι είναι όλος σαν μουδιασμένος, σαν βαρύν...

Ξαναπήραμε την μοτοκίβια του κοινά, κι αρχίσαμε να πίνουμε, τότε εγώ, τότε αυτός. Πίναμε σιωπηλά, ιεροτελεστικά, σαν κάτι που δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Τ' αυτοκίνητο όλο κι έτρεχε κάτ' απ' το φεγγάρι, δίπλα πάντα στο βουνό που ήτανε τότε δεξιά, τότε αριστερά, μέσα σ' αυτό το αποκοινημένο, το σχεδόν νεκρό μες στην υψή του τοπίο, κι όλο πλησιάζαμε σε κείνο το σκοπό τοίχο των βουνών που τρώγαγε θαρρείς τον ουρανό, σε κάποιο μικρό στενόμα που μόλις διακρινότανε ακριβώς απέναντί μας, στην περιχλωμένη Κλεισούρα, όπως έλεγε κάποιος.

Τώρα απότομα βράχια και γκρεμοί υψωνόντουσαν σιγά-σιγά στο δρόμο, στη δεξιά μας πλευρά. Απ' τ' άλλο μέρος, μετά μια μικρή κοιλάδα που μεσολαβούσε, διακρινότανε, τεράστιος και βαρύς, όλος ο όγκος της Τρομεσίνας.

Προχωρούσαμε σιγά-σιγά. Είχαμε πια φτάσει τις απειλόμενες γάργαρες των αυτοκινήτων που κάθε τέτοια ώρα τραβούσανε ασθμαίνοντας για τους διάφορους εφοδισμούς, κι ο δρόμος, στενός, δεν επέτρεπε καμία στρίψιμο για να μπορούσαμε να προπερδίσουμε. Ίσως τότε είχαμε τρέξει σε μια έρημη ύπαιθρο, χωρίς σχεδόν να συναντήσουμε ψυχή κατ' απ' το φεγγάρι, που μεσουρινότανε.

Τη μεριά μας υψωνόντουσαν τα απότομα βράχια, τα κομμένα ξεσ από μαχαίρι, κι απ' την άλλη έλασε σκοτεινή, έλα, δίπλα, στήριξη στη ρόδα, η απότομη κοίτη του αιωνίου Αώου. Μια βαριά νυχτιά αναδινόταν απ' αυτή τα βρά' για που από πάνω τους κατακυλούσαν ένα σωρό μικροί καταρράχτες από κυρτές πηγές κι από χονδρά που λιώνανε στις κορφές τους. Ο δρόμος ήσαν μια λάσπη πηχτή που μέσα της, πολλές φορές, γυρνούσαν λυγριμωδώς και δίχτυα τα λάσπια των αυτοκινήτων, που παρ' όλο το φουλίωμα της μηχανής, τις βλαστήμιες των σωφέρ, το σπαθίσιο των διαφόρων βοηθών, που 'χανε προστρέξει, μέναν εκεί, δονούμενα ολόκληρα, αλλά στην ίδια θέση. Οι στρατιώτες του μηχανικού που δουλεύανε στα πλάγια του δρόμου φερότανε τότε σανίδες, κλωδιά, σπάναμε διάφορες άδειες κασόνες που τους πετούσανε πάλι απ' τ' αυτοκίνητα και τις βάζανε κάτω απ' τις ρόδες - όλοι κοιρολούσαν πέτρες και προσπαθούσαν να κάνουν ένα πρόχειρο οδόστρωμα.

Ο δρόμος έκανε σ' αυτό το σημείο κάποιο στρίψιμο κι είμαστε έτσι όλοι προφυλιγμένοι κάπως απ' τον μεγάλο βόρφο που έκανε εδω γωνία. Το μέρος ήτανε αυτοβόλβητο, λέγαμε, αναμμένα κι η κλοβία αφάνταστη. Ακριβώς μετά απ' αυτό το στρίψιμο έμειναν στη βάλκα, στον κυρίως δρόμο της Σούκας, που προχωρούσε κατ' απ' το φεγγάρι και πέρα απ' τις γκαμίες μας, ως εκείνα τ' απέναντι βουνά που σφαιρούσαν ο εχθρός. Για να εμποδίσουν τις συγκρούσεις μας και την εφοδισμό μας, κάθε βράδυ, τότε που καταλάβαινε πως πάνω στο δρόμο ήταν το μεγαλύτερο σπομωξίδι, άρχισε την παρενοχλητική βολή.

Αί πως να περιγράφει κανείς όλον αυτόν τον εξάλλο συνοσητικό που συναντήσαμε από δω και πέρα! Από δω και πάνω αρχίζαμε κι εφοδισμούς των διαφόρων μονάδων

μας. Ήτανε τέσσερις στήριγες και συνεχώς συγκρούσανε κανονιά μέσα α' υπό το στενό δρόμο που από στιγμή σε στιγμή περδόμενε την επίσημη των ορίων.

Ήτανε τ' αυτοκίνητα που ερχόντουσαν από κάτω, απ' τα βουνά, για να ξεφορτώσουν τ' όπλα αυτοκίνητα που ερχόντουσαν κόντρα και κυρίως ως να γυμναστούμε), κι ένα πρωί, στα καλά καθούμενα, χωρίς να προστάσει να τους μαστρέψουν, πριν κανονίσουν τα πράγματα του - τ' αφήσει στην γυναικα του και στην κορούλα του - τον αποσπών στα μεγάφωνα, τον φορτώνουν μαζί με τα μηχανήματα σ' ένα φορτηγό και τον στέλνουν τσιφ Μπαλντόνι κατ' ευθείαν απ' την Αθήνα. Και πως θα 'ναι εκεί που θα πάμε, κύριε Ανθυπιστά; Ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει τίποτα. Εγώ, δεν ξέρω:

Όχι, κι εγώ πρώτη φορά πηγαίω. Δεν ξέρω τίποτα παραπάνω απ' αυτόν. Αυτός θα βάσει μπρος τη μηχανή, εγώ θα μιλάω και... και δεν ξέρω τίποτα άλλο. Ολοσχεδόν, όπως του πά, από τώρα και μπρος θα 'μαστε πάντα μαζί κι ο Θεός βοηθός. Θα δεις πως θα τα καταφέρουμε, Νάντα.

Μα τι κρύο! Έλεγε ο Νάντας, Θεέ μου, τί κρύο! Είχε χώσει κάπως τα πόδια του με το κεφάλι του μες στο γαλάτ της μηχανής που κι είχε πέσει ακόμη πιο πλάγια πίσω απ' την κλοβία του σωφέρ.

Να πούμε, κύριε Ανθυπιστά, έλεγε, να πούμε κομμάτι ακόμη. Του φαίνεται πως τρέμει, πως τον πονεί η ψυχική του, κι είναι όλος σαν μουδιασμένος, σαν βαρύν...

Ξαναπήραμε την μοτοκίβια του κοινά, κι αρχίσαμε να πίνουμε, τότε εγώ, τότε αυτός. Πίναμε σιωπηλά, ιεροτελεστικά, σαν κάτι που δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Τ' αυτοκίνητο όλο κι έτρεχε κάτ' απ' το φεγγάρι, δίπλα πάντα στο βουνό που ήτανε τότε δεξιά, τότε αριστερά, μέσα σ' αυτό το αποκοινημένο, το σχεδόν νεκρό μες στην υψή του τοπίο, κι όλο πλησιάζαμε σε κείνο το σκοπό τοίχο των βουνών που τρώγαγε θαρρείς τον ουρανό, σε κάποιο μικρό στενόμα που μόλις διακρινότανε ακριβώς απέναντί μας, στην περιχλωμένη Κλεισούρα, όπως έλεγε κάποιος.

Τώρα απότομα βράχια και γκρεμοί υψωνόντουσαν σιγά-σιγά στο δρόμο, στη δεξιά μας πλευρά. Απ' τ' άλλο μέρος, μετά μια μικρή κοιλάδα που μεσολαβούσε, διακρινότανε, τεράστιος και βαρύς, όλος ο όγκος της Τρομεσίνας.

Προχωρούσαμε σιγά-σιγά. Είχαμε πια φτάσει τις απειλόμενες γάργαρες των αυτοκινήτων που κάθε τέτοια ώρα τραβούσανε ασθμαίνοντας για τους διάφορους εφοδισμούς, κι ο δρόμος, στενός, δεν επέτρεπε καμία στρίψιμο για να μπορούσαμε να προπερδίσουμε. Ίσως τότε είχαμε τρέξει σε μια έρημη ύπαιθρο, χωρίς σχεδόν να συναντήσουμε ψυχή κατ' απ' το φεγγάρι, που μεσουρινότανε.

Τη μεριά μας υψωνόντουσαν τα απότομα βράχια, τα κομμένα ξεσ από μαχαίρι, κι απ' την άλλη έλασε σκοτεινή, έλα, δίπλα, στήριξη στη ρόδα, η απότομη κοίτη του αιωνίου Αώου. Μια βαριά νυχτιά αναδινόταν απ' αυτή τα βρά' για που από πάνω τους κατακυλούσαν ένα σωρό μικροί καταρράχτες από κυρτές πηγές κι από χονδρά που λιώνανε στις κορφές τους. Ο δρόμος ήσαν μια λάσπη πηχτή που μέσα της, πολλές φορές, γυρνούσαν λυγριμωδώς και δίχτυα τα λάσπια των αυτοκινήτων, που παρ' όλο το φουλίωμα της μηχανής, τις βλαστήμιες των σωφέρ, το σπαθίσιο των διαφόρων βοηθών, που 'χανε προστρέξει, μέναν εκεί, δονούμενα ολόκληρα, αλλά στην ίδια θέση. Οι στρατιώτες του μηχανικού που δουλεύανε στα πλάγια του δρόμου φερότανε τότε σανίδες, κλωδιά, σπάναμε διάφορες άδειες κασόνες που τους πετούσανε πάλι απ' τ' αυτοκίνητα και τις βάζανε κάτω απ' τις ρόδες - όλοι κοιρολούσαν πέτρες και προσπαθούσαν να κάνουν ένα πρόχειρο οδόστρωμα.

Ο δρόμος έκανε σ' αυτό το σημείο κάποιο στρίψιμο κι είμαστε έτσι όλοι προφυλιγμένοι κάπως απ' τον μεγάλο βόρφο που έκανε εδω γωνία. Το μέρος ήτανε αυτοβόλβητο, λέγαμε, αναμμένα κι η κλοβία αφάνταστη. Ακριβώς μετά απ' αυτό το στρίψιμο έμειναν στη βάλκα, στον κυρίως δρόμο της Σούκας, που προχωρούσε κατ' απ' το φεγγάρι και πέρα απ' τις γκαμίες μας, ως εκείνα τ' απέναντι βουνά που σφαιρούσαν ο εχθρός. Για να εμποδίσουν τις συγκρούσεις μας και την εφοδισμό μας, κάθε βράδυ, τότε που καταλάβαινε πως πάνω στο δρόμο ήταν το μεγαλύτερο σπομωξίδι, άρχισε την παρενοχλητική βολή.

Αί πως να περιγράφει κανείς όλον αυτόν τον εξάλλο συνοσητικό που συναντήσαμε από δω και πέρα! Από δω και πάνω αρχίζαμε κι εφοδισμούς των διαφόρων μονάδων

μας. Ήτανε τέσσερις στήριγες και συνεχώς συγκρούσανε κανονιά μέσα α' υπό το στενό δρόμο που από στιγμή σε στιγμή περδόμενε την επίσημη των ορίων.

Ήτανε τ' αυτοκίνητα που ερχόντουσαν από κάτω, απ' τα βουνά, για να ξεφορτώσουν τ' όπλα αυτοκίνητα που ερχόντουσαν κόντρα και κυρίως ως να γυμναστούμε), κι ένα πρωί, στα καλά καθούμενα, χωρίς να προστάσει να τους μαστρέψουν, πριν κανονίσουν τα πράγματα του - τ' αφήσει στην γυναικα του και στην κορούλα του - τον αποσπών στα μεγάφωνα, τον φορτώνουν μαζί με τα μηχανήματα σ' ένα φορτηγό και τον στέλνουν τσιφ Μπαλντόνι κατ' ευθείαν απ' την Αθήνα. Και πως θα 'ναι εκεί που θα πάμε, κύριε Ανθυπιστά; Ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει τίποτα. Εγώ, δεν ξέρω:

Όχι, κι εγώ πρώτη φορά πηγαίω. Δεν ξέρω τίποτα παραπάνω απ' αυτόν. Αυτός θα βάσει μπρος τη μηχανή, εγώ θα μιλάω και... και δεν ξέρω τίποτα άλλο. Ολοσχεδόν, όπως του πά, από τώρα και μπρος θα 'μαστε πάντα μαζί κι ο Θεός βοηθός. Θα δεις πως θα τα καταφέρουμε, Νάντα.

Μα τι κρύο! Έλεγε ο Νάντας, Θεέ μου, τί κρύο! Είχε χώσει κάπως τα πόδια του με το κεφάλι του μες στο γαλάτ της μηχανής που κι είχε πέσει ακόμη πιο πλάγια πίσω απ' την κλοβία του σωφέρ.

Να πούμε, κύριε Ανθυπιστά, έλεγε, να πούμε κομμάτι ακόμη. Του φαίνεται πως τρέμει, πως τον πονεί η ψυχική του, κι είναι όλος σαν μουδιασμένος, σαν βαρύν...

Ξαναπήραμε την μοτοκίβια του κοινά, κι αρχίσαμε να πίνουμε, τότε εγώ, τότε αυτός. Πίναμε σιωπηλά, ιεροτελεστικά, σαν κάτι που δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Τ' αυτοκίνητο όλο κι έτρεχε κάτ' απ' το φεγγάρι, δίπλα πάντα στο βουνό που ήτανε τότε δεξιά, τότε αριστερά, μέσα σ' αυτό το αποκοινημένο, το σχεδόν νεκρό μες στην υψή του τοπίο, κι όλο πλησιάζαμε σε κείνο το σκοπό τοίχο των βουνών που τρώγαγε θαρρείς τον ουρανό, σε κάποιο μικρό στενόμα που μόλις διακρινότανε ακριβώς απέναντί μας, στην περιχλωμένη Κλεισούρα, όπως έλεγε κάποιος.

Τώρα απότομα βράχια και γκρεμοί υψωνόντουσαν σιγά-σιγά στο δρόμο, στη δεξιά μας πλευρά. Απ' τ' άλλο μέρος, μετά μια μικρή κοιλάδα που μεσολαβούσε, διακρινότανε, τεράστιος και βαρύς, όλος ο όγκος της Τρομεσίνας.

Προχωρούσαμε σιγά-σιγά. Είχαμε πια φτάσει τις απειλόμενες γάργαρες των αυτοκινήτων που κάθε τέτοια ώρα τραβούσανε ασθμαίνοντας για τους διάφορους εφοδισμούς, κι ο δρόμος, στενός, δεν επέτρεπε καμία στρίψιμο για να μπορούσαμε να προπερδίσουμε. Ίσως τότε είχαμε τρέξει σε μια έρημη ύπαιθρο, χωρίς σχεδόν να συναντήσουμε ψυχή κατ' απ' το φεγγάρι, που μεσουρινότανε.

Τη μεριά μας υψωνόντουσαν τα απότομα βράχια, τα κομμένα ξεσ από μαχαίρι, κι απ' την άλλη έλασε σκοτεινή, έλα, δίπλα, στήριξη στη ρόδα, η απότομη κοίτη του αιωνίου Αώου. Μια βαριά νυχτιά αναδινόταν απ' αυτή τα βρά' για που από πάνω τους κατακυλούσαν ένα σωρό μικροί καταρράχτες από κυρτές πηγές κι από χονδρά που λιώνανε στις κορφές τους. Ο δρόμος ήσαν μια λάσπη πηχτή που μέσα της, πολλές φορές, γυρνούσαν λυγριμωδώς και δίχτυα τα λάσπια των αυτοκινήτων, που παρ' όλο το φουλίωμα της μηχανής, τις βλαστήμιες των σωφέρ, το σπαθίσιο των διαφόρων βοηθών, που 'χανε προστρέξει, μέναν εκεί, δονούμενα ολόκληρα, αλλά στην ίδια θέση. Οι στρατιώτες του μηχανικού που δουλεύανε στα πλάγια του δρόμου φερότανε τότε σανίδες, κλωδιά, σπάναμε διάφορες άδειες κασόνες που τους πετούσανε πάλι απ' τ' αυτοκίνητα και τις βάζανε κάτω απ' τις ρόδες - όλοι κοιρολούσαν πέτρες και προσπαθούσαν να κάνουν ένα πρόχειρο οδόστρωμα.

Ο δρόμος έκανε σ' αυτό το σημείο κάποιο στρίψιμο κι είμαστε έτσι όλοι προφυλιγμένοι κάπως απ' τον μεγάλο βόρφο που έκανε εδω γωνία. Το μέρος ήτανε αυτοβόλβητο, λέγαμε, αναμμένα κι η κλοβία αφάνταστη. Ακριβώς μετά απ' αυτό το στρίψιμο έμειναν στη βάλκα, στον κυρίως δρόμο της Σούκας, που προχωρούσε κατ' απ' το φεγγάρι και πέρα απ' τις γκαμίες μας, ως εκείνα τ' απέναντι βουνά που σφαιρούσαν ο εχθρός. Για να εμποδίσουν τις συγκρούσεις μας και την εφοδισμό μας, κάθε βράδυ, τότε που καταλάβαινε πως πάνω στο δρόμο ήταν το μεγαλύτερο σπομωξίδι, άρχισε την παρενοχλητική βολή.

Αί πως να περιγράφει κανείς όλον αυτόν τον εξάλλο συνοσητικό που συναντήσαμε από δω και πέρα! Από δω και πάνω αρχίζαμε κι εφοδισμούς των διαφόρων μονάδων

μας. Ήτανε τέσσερις στήριγες και συνεχώς συγκρούσανε κανονιά μέσα α' υπό το στενό δρόμο που από στιγμή σε στιγμή περδόμενε την επίσημη των ορίων.

Ήτανε τ' αυτοκίνητα που ερχόντουσαν από κάτω, απ' τα βουνά, για να ξεφορτώσουν τ' όπλα αυτοκίνητα που ερχόντουσαν κόντρα και κυρίως ως να γυμναστούμε), κι ένα πρωί, στα καλά καθούμενα, χωρίς να προστάσει να τους μαστρέψουν, πριν κανονίσουν τα πράγματα του - τ' αφήσει στην γυναικα του και στην κορούλα του - τον αποσπών στα μεγάφωνα, τον φορτώνουν μαζί με τα μηχανήματα σ' ένα φορτηγό και τον στέλνουν τσιφ Μπαλντόνι κατ' ευθείαν απ' την Αθήνα. Και πως θα 'ναι εκεί που θα πάμε, κύριε Ανθυπιστά; Ακόμη δεν μπορεί να καταλάβει τίποτα. Εγώ, δεν ξέρω:

Όχι, κι εγώ πρώτη φορά πηγαίω. Δεν ξέρω τίποτα παραπάνω απ' αυτόν. Αυτός θα βάσει μπρος τη μηχανή, εγώ θα μιλάω και... και δεν ξέρω τίποτα άλλο. Ολοσχεδόν, όπως του πά, από τώρα και μπρος θα 'μαστε πάντα μαζί κι ο Θεός βοηθός. Θα δεις πως θα τα καταφέρουμε, Νάντα.

Μα τι κρύο! Έλεγε ο Νάντας, Θεέ μου, τί κρύο! Είχε χώσει κάπως τα πόδια του με το κεφάλι του μες στο γαλάτ της μηχανής που κι είχε πέσει ακόμη πιο πλάγια πίσω απ' την κλοβία του σωφέρ.

Να πούμε, κύριε Ανθυπιστά, έλεγε, να πούμε κομμάτι ακόμη. Του φαίνεται πως τρέμει, πως τον πονεί η ψυχική του, κι είναι όλος σαν μουδιασμένος, σαν βαρύν...

Ξαναπήραμε την μοτοκίβια του κοινά, κι αρχίσαμε να πίνουμε, τότε εγώ, τότε αυτός. Πίναμε σιωπηλά, ιεροτελεστικά, σαν κάτι που δεν μπορούσε να γίνει αλλιώς. Τ' αυτοκίνητο όλο κι έτρεχε κάτ' απ' το φεγγάρι, δίπλα πάντα στο βουνό που ήτανε τότε δεξιά, τότε αριστερά, μέσα σ' αυτό το αποκοινημένο, το σχεδόν νεκρό μες στην υψή του τοπίο, κι όλο πλησιάζαμε σε κείνο το σκοπό τοίχο των βουνών που τρώγαγε θαρρείς τον ουρανό, σε κάποιο μικρό στενόμα που μόλις διακρινότανε ακριβώς απέναντί μας, στην περιχλωμένη Κλεισούρα, όπως έλεγε κάποιος.

Τώρα απότομα βράχια και γκρεμοί υψωνόντουσαν σιγά-σιγά στο δρόμο, στη δεξιά μας πλευρά. Απ' τ' άλλο μέρος, μετά μια μικρή κοιλάδα που μεσολαβούσε, διακρινότανε, τεράστιος και βαρύς, όλος ο όγκος της Τρομεσίνας.

Προχωρούσαμε σιγά-σιγά. Είχαμε πια φτάσει τις απειλόμενες γάργαρες των αυτοκινήτων που κάθε τέτοια ώρα τραβούσανε ασθμαίνοντας για τους διάφορους εφοδισμούς, κι ο δρόμος, στενός, δεν επέτρεπε καμία στρίψιμο για να μπορούσαμε να προπερδίσουμε. Ίσως τότε είχαμε τρέξει σε μια έρημη ύπαιθρο, χωρίς σχεδόν να συναντήσουμε ψυχή κατ' απ' το φεγγάρι, που μεσουρινότανε.

Τη μεριά μας υψωνόντουσαν τα απότομα βράχια, τα κομμένα ξεσ από μαχαίρι, κι απ' την άλλη έλασε σκοτεινή, έλα, δίπλα, στήριξη στη ρόδα, η απότομη κοίτη του αιωνίου Αώου. Μια βαριά νυχτιά αναδινόταν απ' αυτή τα βρά' για που από πάνω τους κατακυλούσαν ένα σωρό μικροί καταρράχτες από κυρτές πηγές κι από χονδρά που λιώνανε στις κορφές τους. Ο δρόμος ήσαν μια λάσπη πηχτή που μέσα της, πολλές φορές, γυρνούσαν λυγριμωδώς και δίχτυα τα λάσπια των αυτοκινήτων, που παρ' όλο το φουλίωμα της μηχανής, τις βλαστήμιες των σωφέρ, το σπαθίσιο των διαφόρων βοηθών, που 'χανε προστρέξει, μέναν εκεί, δονούμενα ολόκληρα, αλλά στην ίδια θέση. Οι στρατιώτες του μηχανικού που δουλεύανε στα πλάγια του δρόμου φερότανε τότε σανίδες, κλωδιά, σπάναμε διάφορες άδειες κασόνες που τους πετούσανε πάλι απ' τ' αυτοκίνητα και τις βάζανε κάτω απ' τις ρόδες - όλοι κοιρολούσαν πέτρες και προσπαθούσαν να κάνουν ένα πρόχειρο οδόστρωμα.

Ο δρόμος έκανε σ' αυτό το σημείο κάποιο στρίψιμο κι είμαστε έτσι όλοι προφυλιγμένοι κάπως απ' τον μεγάλο βόρφο που έκανε εδω γωνία. Το μέρος ήτανε αυτοβόλβητο, λέγαμε, αναμμένα κι η κλοβία αφάνταστη. Ακριβώς μετά απ' αυτό το στρίψιμο έμειναν στη βάλκα, στον κυρίως δρόμο της Σούκας, που προχωρούσε κατ' απ' το φεγγάρι και πέρα απ' τις γκαμίες μας, ως εκείνα τ' απέναντι βουνά που σφαιρούσαν ο εχθρός. Για να εμποδίσουν τις συγκρούσεις μας και την εφοδισμό μας, κάθε βράδυ, τότε που καταλάβαινε πως πάνω στο δρόμο ήταν το μεγαλύτερο σπομωξίδι, άρχισε την παρενοχλητική βολή.

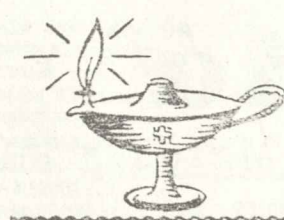
Αί πως να περιγράφει κανείς όλον αυτόν τον εξάλλο συνοσητικό που συναντήσαμε από δω και πέρα! Από δω και πάνω αρχίζαμε κι εφοδισμούς των διαφόρων μονάδων

Συν. στη σελ. 7

Συνέχεια απ' τη σελ. 6

Μπρος! μπρος, παιδιά! να μην αργούμε. Κι άρχισε να βοηθάει μ' όλη του τη βία στην του στρατιώτη μας να ξεφορτώνουν τα μηχανήματα.

Δεν το περίμενε κι αυτό από να βοηθεί πολύ πάνω! Αυτός λογάριζε να κοιμηθεί απόψε στα βουνά, για να παραλάβει αμέσως το πρωί τ' άλλα μηχανήματα που έφτανε να παν για επισκεπή στην Αθήνα, και τότε, ανάμεσα με φανέρες, με λαβή, με λαβή,

ΛΑΔΙ
ΣΤΟ
ΛΥΧΝΑΡΙ

Οι πρόσφατοι κρίκοι της αλυσίδας αγάπης και τα καινούργια φτερά για το Σύνδεσμο και την εφημερίδα μας είναι:

ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΝΙΚΟΛΑΟ

- Οι συμπατριώτες αδελφοί Χριστόφορος, Σπυρίδων και Ορέστης Μπελάλης που διαμένουν στη Λάρισα και στο Μεσολόγγι κατέθεσαν στον Άγιο Νικόλαο Καλαρρυτιών το ποσό των τριάντα χιλιάδων (30.000) δραχμών, ήτοι

15.000 δραχμές στη μνήμη του Θεοδώρου Μαρέτη και 15.000 δραχμές στη μνήμη του Γεωργίου Ζαρίμπα

Επανόρθωση

- Είκοσι χιλιάδες (20.000 δρχ.) καθένα από τα ζεύγη Ρίτα Μούκα, Σωτηρία Αλεξίου, Ντίνα Κοηλιού, Ρένα Λάγκα στη μνήμη του αδελφού τους Γεωργίου Ζαρίμπα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «Κ.Ν.»

- Είκοσι χιλιάδες (20.000 δρχ.) οι συγχωριανοί μας Αντώνιος και Μαίρη Ζαρίμπα, στη μνήμη του αδελφού τους.

Ν' Τσέμου Τρ' Λέπρι; (Πάμε για Λαγό;)

Κάθε χρόνο στη μέση του Σεπτεμβρίου αρχίζει ως γνωστόν η κυνηγετική περίοδος του λαγού, της πέριδικας κ.λ.π.

Οι απανταχού στην επικράτεια κυνηγοί, φυσικά και οι δικοί μας, ετοιμάζονται να σύναγαν τον κυνηγό. Βγαίνουν από το σεντόνι την πολύχρωμη φόρμα για «καμουφλάζ», λες ότι μπορούν μ' αυτή να ξεγελάσουν το θήραμα να τους περάσει για δάκνο και να έρθει κοντά τους να τρώει τους και να να κρυφτεί. Και έτσι να 'χουν την ευκαιρία να τον τουφεκίσουν εξεπαισφής. Εδώ έχω επιφυλάξεις αν τον πετύχουν. Βγαίνουν τα φυσικά και τον σκόκο για να βάλουν μέσα τα σκοτωμένα (τις περισσότερες φορές γυρίζει άδεια).

Και έτσι λοιπόν ακάθεκτοι εφορμούν δικοί μας και ξένοι στα δικά μας μέρη στο βλοχικό, στην Κουρκομπίτα στο Λιβάδι με μεγάλες προσδοκίες με εγρήγορση τόσο αυτή όσο και τα σκυλιά τους που κινδυνεύουν συχνά, πιο πολύ από τα θηράματα από το πυκνό ντουφεκισμό.

Παρ' όλον αυτόν τον σαμιά, άδειες γυρνά ο σάκος. Και αν κάποιος απ' αυτούς σκοτώνει καμιά περδικά που ήταν γηραιά και δεν μπορούσε να πετάξει, την κρεμάει επιδεικτικά στο «μπαμπρίζ» του αυτοκινήτου ικανοποιημένος από το τρύπατο. Την Κυριακή τ' απόγευμα κατηγοροῦν τον χωριό και αντί να φέρουν καμιά περδικά να την ψήσουν, πέφτουν επάνω στα κεμπάκια σαν πεινασμένοι λυκοί, και δεν περισσότερο κανέναν μεζέ για εμάς. Τίποτα από τα κοκορέτσια, κοτόπουλα κ.λ.π. Προτιμούν αυτοί που ήταν ταλαίπωρα και κουρασμένα άτομα.

Ας αφήσω το περιστατικό αυτό ήφους που συχνά χρησιμοποιείται για τους κυνηγούς και τους φαρδούς. Είμαι σίγουρος όμως ότι δεν θα μου θυμώσουν οι δικοί μας κυνηγοί για την σκλητή διάθεση η οποία είναι πάντα καλοπροαίρετη διότι είναι όλοι φίλοι μου και που τους εύχομαι από καρδιάς καλό κυνήγι. «Πέντε-πέντε την ημέρα και εκατό την εβδομάδα».

Ας σοβαρευτούμε. Η αλήθεια είναι ότι άλλοτε ήταν λίγοι οι κυνηγοί πολλοί όμως οι λαγοί και πάρα πολλές οι περδικές. Θυμάμαι όταν ήμουν πολύ μικρός, 5-6 χρονών, καθόμουν στο παράθυρο και χαϊροῦμαι το χιόνι που είχε πέσει πολύ και εξακολουθούσε με χιονόρες νυφίδες. Στην αυλή, στο πεζούλι σε απόσταση 4-5 μέτρων έρχε πούτα από έβλα και κοντοπούναρα για προσάννα. Πάνω στη χιονισμένη πούτα έβραυτο ξεπροβάλλαν ένα κοπάδι

πέρδικες. Στη σειρά και περπατούσαν απάνω της κατά μήκος. Εγώ δεν είχα αντικρύσει ποτέ περδικά, φώναξα την μητέρα μου και της είπα: «Μητέρα πάνω στα έβλα είναι κάτι κότες αλλοιώτικες πολλές και όμορφες». Ήταν πολλές. Υπολογίζω τώρα το μήκος της πίστας και την μεταξύ των απόστασης έτσι που ήταν στη σειρά θα έπρεπε να ήταν 20 ίσως και παραπάνω. Κοντά μας καθόταν ο μπαμπάς Κώστας. Ήταν συγγενής μας, ψηλός, όμορφος, αγέρωχος. Δεν ήταν και πολύ νέος αλλά έμενε τότε μου φαίνεται γέροντας. Ήταν πολύ αγρότατος διάβας κάποιο έργο του Βίκτωρος Ουγκώ στο εξώφυλλο ήταν το φωτογραφικό αντίγραφο από το πορτραίτο του που βρίσκεται στο Λούβρο. Κοιτάζοντάς το έβλεπα τον μπαμπά Κώστα ολόδιον που ακόμη τον θυμάμαι μ' αγάπη. Αυτός ήταν από τους καλούς κυνηγούς.

Από την ίδια θέση στο παράθυρο τον έβλεπα να περνάει από την αυλή μας προς Φερρετσίου με το όπλο του στον ώμο. Ίδιως δε όταν την νύχτα είχε πέσει χιόνι μαλακό για να βρσκει τον τορό των λαγών. Δεν περνούσε πολλή ώρα και τον έβλεπα να γυρίζει με έναν - δύο λαγούς και μερικές περδικές. Συχνά δε γυμνάζονταν κι εμείς από τα νόστιμα θηράματα που χωρίς μεγάλο κόπο καθόταναν να γεμίσουν τον σάκο του.

Τότε, αλλά κι αργότερα, έβλεπα κυρίως τα πρώτα κάτω στο Τζαπάνο, τις περδικές πάνω στο χιόνι κελαιδώντας ν' ανεβαίνουν κατά μπουλούκια. Εργάζονταν από τ' άπρσιτα για την αλεπού βράγια που στις εσοχές της τα βράδια κούρνιαζαν. Κατεβύονταν προς τις λαγκαδιές και στα βαρκωτόπια (Μουτρώρες) που ήταν έξισκεπες από χιόνι για να βοσκούν. Την αντιστροφή πορεία έκαναν το βράδυ μόλις ο ήλιος κρυβόταν πίσω από την οράχη της Πουλιάνας κοντά στον Αγ. Γιώργη για να κουράζονται και πάλι στα βράδια.

Επειδή ειρωνεύθηκα, χωρίς καμία βέβαια, τους φίλους μου τους κυνηγούς, για να παύσουμε θα σας διηγηθώ μια δική μου κυνηγετική εμπειρία.

Όταν ήμουν 18-20 χρονών μια μέρα που είχε πέσει πολύ χιόνι πήρα το όπλο του πατέρα μου και ανέβηκα προς την εκκλησία του Αγ. Αθανασίου. Όλο και ανέβαινα προς τ' άπάνω και όσο ανέβαινα τόσο πιο βαθεία χιονότανα τα πόδια μέσα στο χιόνι. Εκεί προς το Φερρετσίου που το έβλεπα από ψηλά, άκουσα μια ντουφεκιά. Βλέπω έναν κυνηγό να μου κάνει νόημα με τα χέρια να κατέβω προς αυτόν. Άλλω περπατούσα και άλλων κατακυκλωμένα αλλά μέσα στο χιόνι δεν χτυπούσα. Τέλος πήλαισα στην όχθη της λαγκαδιές που απέναντί ήταν ο κυνηγός. Όπως κατάλαβα με νοήματα είχε ντουφεκίσει έναν λαγό και δεν είδεν που κρύφτηκε. Εμένα με ήθελε να είμαι έτοιμος. Αυτός θα προχωρούσε στην λαγκαδιές και αν ο λαγός ερχόταν προς το μέρος μου να τον ντουφεκίζα εγώ. Προχώρησε και ξαναντουφεκίσε τον πήρε και ήρθε κοντά μου. Το πρώτο που μου είπε ήταν: «Που πήγαίνες εκεί επάνω δε σ' έβλεψαν οι Λύκοι». Κυνηγός να σου πετύχει! (αυτό το λέω εγώ δεν μου το είπε αυτός που δεν ήταν άλλος από τον ευγενέστατο Γεώργ. Τσαπαρλή). Πηγαίνοντας στο σπίτι του έδωσε τον λαγό και μου έστειλε με την κόρη του τον μισό λαό με το κεφάλι υπερβολικό τάπι, όμως από την στήλη που με έβαλε καρτέρι απέναντί του, αυτομάτως είχα γίνει κυνηγετικός του σύντροφος. Τώρα αν δεν τον ντουφεκίσει αυτός και ερχόταν προς τα εμένα, ο λαγός περνώνατος, σίγουρα θα έβαζε το μπροστινό του πόδι στα σκέλια του χαϊρώντας με γιατί θα καταλάβαινε με ποιον σπρίτσο κυνήγο είχε να κάνει.

Απ. Ζώγκος

Πετυχημένοι Καλαρρυτιώτες

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΔΟΥΡΟΥΤΗ

Μαρία-Χριστίνα Χατζηϊωάννου

Αναδημοσίευση από το περιοδικό «ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛ. ΕΡΕΥΝΩΝ» του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών

Συνέχεια από το προηγούμενο

Όταν το σύστημα παραγωγής και πώλησης φαίνεται να αποκαί κάποια ισορροπία έχουμε φθάσει στα 1846, οπότε κανονικά τα παραχωρήθεντα προνόμια παύουν να ισχύουν - όχι πως το απολειτουργικό προνόμιο παραγωγής αναπληρωμένου μεταξίου στα δύο μεταξουργεία δεν είχε καταστρατηγηθεί από τους τοπικούς παραγωγούς. Τελικά οι Δουρούτη - Ιατρός μπορεί να έχασαν γρήγορα την απολειτουργία της παραγωγής, φαίνεται όμως ότι κατάφεραν να ελέγξουν εμπορικά την «ανεξάρτητη» τοπική παραγωγή. Η παραγωγή αναπληρωμένου μεταξίου ιταλικού τύπου των μεταξουργείων της Σπάρτης και της Μεσσήνης στόχευε αποκλειστικά στην αγορά του Λονδίνου, της Μασσαλίας ή τουλάχιστον της Αγκώνας, γιατί δεν υπήρχε δυνατότητα απορρόφησης στον χώρο του ελληνικού βασιλείου. Συνεπώς και η παραγωγή των τοπικών ανεξάρτητων «μαγναραίων» από τον Μυστρά στόχευε στην ευρωπαϊκή αγορά, στην οποία όμως μόνο οι Δουρούτη - Ιατρός είχαν εμπορική πρόσβαση. Πράγματι το 1846 τα μηνύματα για το μεταξύ τύπου Ιταλίας ήταν απογοητευτικά, τόσο από το Λονδίνο από τους «Ταμπάκο, Μικρολάκη και Μαυροκοράδο», όσο και από τη Μασσαλία, όπου η τιμή πώλησης μεταξίου παραγωγής τοπικού μάγανου είχε πέσει κατά 15%. Έτσι ο συντηρητικός έμπορος Μ. Ιατρός παρατηρούσε ότι εφόσον το μεταξύ ιταλικού τύπου ήταν σε «αζητησία» και τα κοινοβία της Πελοποννήσου εξαιτίας της μικρής παραγωγής είχαν υψηλή τιμή αγοράς, ίσως δεν συνέφερε να προβλέψουν κοινοβία για τα μεταξουργεία. Αντίθετα οι τοπικοί «μαγναραίοι» οι οποίοι αναζητούσαν μεταξύ ιταλικού τύπου με αρκετό κέρδος για δύο συνεχή χρόνια θα έμπαιναν σε προαγορές κοινοβίων άκριτα, χωρίς να γνωρίζουν τις τιμές πώλησης στο Λονδίνο και στη Μασσαλία. Το συγκριτικό πλεονέκτημα του εμπόρου της διασποράς, που έχει πρόσβαση στην εμπορική πληροφορία, αναδεικνύεται ανάγλυφα σε αυτή την περίπτωση. Πράγματι ενώ οι τεχνίτες του Μυστρά αγόραζαν κοινοβία σε υψηλές τιμές αγνοώντας τις τιμές ώλησης στην Ευρώπη, κάποιον άλλο έμπαιναν στην αγορά κοινοβίων γνωρίζοντας πολύ καλά τα παιχνίδια της αγοράς σε αυτή τη κρίσιμη περίοδο: οι χιώτες έμποροι. Την ίδια κλίση στη ζήτηση του χειροποίητου μεταξίου κατά τον ιταλικό τρόπο στην αγορά του Λονδίνου και της Μασσαλίας διαμνηνεί το το 1847 ο Μ. Ιατρός. Η γενική οικονομική κατάσταση χειροτερεύει το 1848 όταν η ευρωπαϊκή αγορά ταρσάσσεται και από τις πολιτικές εξεγέρσεις.

Κάπου εδώ κλείνει και η ιστορία των πρώτων μεταξουργείων στη νότια Πελοπόννησο. Ο F. Strong, ανιστορικός κριτής του ελληνικού βασιλείου στα πρώτα βήματά του, θεωρούσε μεγάλη αποτυχία την παραχώρηση προστατευτικού προνομίου σε έναν «παλιό», του οποίου η επιχείρηση είχε τόσο φτωχό αποτέλεσμα, αφού το μεταξύ του ήταν άχρηστο στην αγορά του Λονδίνου και του Μάντσεστερ και μόνο στη Λυών καταναλώθηκε ως υφάδι για την κατασκευή μεταξωτής κορδέλας. Σαράντα χρόνια αργότερα ένας γάλλος, ο H. Belle, ήταν πιο συγκρατημένος στην κρίση του για την ίδια επιχείρηση. Είναι ο πρώτος που αναγνωρίζει ως κύρια αιτία της αποτυχίας της επιχείρησης τον ανταγωνισμό των πλανοδίων «μαγναραίων», οι οποίοι στις μέρες τους είχαν πλέον παραγκωνιστεί από τον βιομηχανικό ανταγωνισμό. Και οι δύο απόψεις ήταν σε γενικές γραμμές σωστές, το μόνο που παραγνωρίζαν, στο επίπεδο των επιχειρηματιών, ήταν οι εμπορικές δραστηριότητες του Δουρούτη. Ο Ν. Δαμασκηνός, πιθανόν συγγενής του παλιού εμπορικού συνεργάτη των Δουρούτη στην Κέκρονα, εξαιρεί το [1855] την επιχειρηματική προσπάθεια του Κ. Δουρούτη, που έδωσε νέα εξαγωγική διάσταση στο ελληνικό μεταξύ, αγγέλλει την έναρξη λειτουργίας της Σηριακής Εταιρείας και ζητά από την κυβέρνηση νέα προστατευτικά μέτρα για το μεταξύ - το ισχυρό κράτος εξακολουθεί να παραμένει το ζητούμενο μιας μεγάλης μερίδας ελλήνων επιχειρηματιών.

Το σημαντικότερο αποτέλεσμα όμως των μεταξουργείων της Σπάρτης και της Μεσσήνης δεν είναι η ίδια η παραγωγή τους, αλλά το γεγονός ότι σηματοδοτούν στις δεκαετίες τους 1830 - 1840 το πέρασμα σε μια νέα εποχή για την οικονομία του ελληνικού κόσμου. Στο επίπεδο της ιστορίας της επιχείρησης Δουρούτη, το πέρασμα από το εμπόριο του μάλλινου υφάσματος στις αγροτικές πρώτες ύλες, στο μάλι και τέλος στο μεταξύ αναδεικνύει την διάσπαση δυναμική της εμπορικής δραστηριότητας, καθώς και την άμεση σχέση με την ευρωπαϊκή βιομηχανική παραγωγή. Το μεταξύ δημιουργήθηκε την οικονομική συνέχια της επιχείρησης, αφού το μεταξύ έστω και με προβλήματα είναι το πρώτο μεταποιημένο προϊόν που μπορεί να βάλει την ελληνική επιχείρηση στην ευρωπαϊκή βιομηχανική παραγωγή. Το μεταξύ δημιουργήθηκε την οικονομική συνέχια της επιχείρησης, αφού το μεταξύ έστω και με προβλήματα είναι το πρώτο μεταποιημένο προϊόν που μπορεί να βάλει την ελληνική επιχείρηση στην ευρωπαϊκή αγορά. Το επιχειρηματικό πρότυπο των Δουρούτη προσδιορίζεται καταρχήν από την ορεινή οικονομία των Καλαρρυτιών και τα όρια της ελληνικής παρακλίας της Αγκώνας. Μετά την Αδριατική το πέρασμα στο ελληνικό κράτος είναι η ομαλή κατάληξη μιας μακράς διαδρομής.

Συν. στο επόμενο φύλλο

ΔΙΑΚΕΚΡΙΜΕΝΟΙ ΚΑΛΑΡΡΥΤΙΝΟΙ

Σπυρίδων Παύλου Λάμπρος (1851 - 1919)

Ο διακεκριμένος αυτός συμπατριώτης μας υπήρξε πολυγραφώτατος ιστορικός και πολυχεδέστατος ερευνητής της μεσαιωνικής κυρίως ιστορίας του Έθνους, διετέλεσε δε επί πολλά έτη καθηγητής πανεπιστημίου και ανέπτυξε

Του Κ. Κων/νου Β. Μπαρμπούτη

εξαιρετική δραστηριότητα, όχι μόνο επιστημονική, αλλά και γενικότερα κοινωνική, για πολλές δεκαετίες.

Γεννήθηκε στις 8 Απριλίου 1851 στην Κέκρονα, που ήταν τότε το σπουδαιότερο πνευματικό κέντρο του Ελληνισμού μετά την Αθήνα και πέρασε τα παιδικά και νεανικά του χρόνια σ' ένα αξιόλογο πνευματικό και πατριωτικό περιβάλλον που είχε δημιουργήσει ο Καλαρρυτιώτης πατέρας του Παύλος Λάμπρος, ο οποίος ήταν κάτοχος μεγάλης μορφώσεως και στο πατρικό του σπίτι σχημάτιζαν πάντοτε πολυάριθμοι λόγιοι και φίλοι, όχι μόνο Έλληνες αλλά και ξένοι.

Μορφώθηκε λοιπόν με κάθε άνεση και απέκτησε όχι μόνο άρτια εγκυκλοπαιδική μόρφωση, αλλά και ευρύτερη ευρωπαϊκή, αφού μιλούσε και έγραφε με μεγάλη ευκολία τη γαλλική, τη γερμανική, την ιταλική και την αγγλική γλώσσα. Αργότερα, με τη μόνιμη εγκατάστασή της οικογένειάς του στην Αθήνα, τελείωσε τη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1867-1871) και

στη συνέχεια σπούδασε στα Πανεπιστήμια του Βερολίνου (1872) και της Λειψίας (1873), όπου ανακηρύχθηκε και διδάκτορας της Φιλοσοφίας. Συνέχισε όμως την παραμονή του στο εξωτερικό για πέντε ολόκληρα χρόνια, ερευνώντας διάφορες βιβλιοθήκες και αρχεία και μαθήματα στα Πανεπιστήμια Παρισιών, Λονδίνου και Βιέννης. Το 1878 διορίστηκε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και από το 1882 έως 1885 υπηρέτησε ως Γενικός Επιθεωρητής Στοιχείων Εκπαιδεύσεως.

Αν και δεν ήταν καθόλου προσηλωμένος εκ των σπουδών του για τη θέση αυτή, όμως εργάστηκε με μεθοδικότητα, ζήλο και απάταξη για τη Δημοτική Εκπαίδευση και ενήργησε ν' αποσταλούν στην Ευρώπη υπότροφους της Κυβερνήσεως προς σπουδήν της Παιδαγωγικής. Το 1887 διορίστηκε έκτακτος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και από το 1890 παύστηκε στο μπάθμα της Γενικής Ιστορίας και «Γραφονομίας» (Πολιτισμολογίας), μπάθμα το οποίο πρώτος εισηγήθηκε στο Πανεπιστήμιο.

Το εξαιρετικά ήπια του προσόντα, η παρρησιακή πνευματική και επιστημονική του συγκρότηση και οι γνωριμίες που τον τίμησε δυο φορές με το αξίωμα του Πρωτόκτο (1893-1894) και (1912-1913) διοργάνωσε στην Αθήνα το 1905 το Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο και το ΙΣΤ' συνέδριο των Ανατολιστών το 1912, κατά τη διάρκεια του οποίου έγιναν και οι γιορτές της εβδομήκονταετηστείας της Επανάστασης του Πανεπιστημίου.

Αντιπροσώπευσε με μεγάλη επιτυχία το Αθηναϊκό Πανεπιστήμιο και το Ελληνικό κράτος σε πολλά επιστημονικά, ιστορικά και αρχαιολογικά συνέδρια, που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, στη Ρώμη

και τώμη και βαθιά συναίσθησή του προς την πατρίδα καθήκοντος, κατά την επτάμηνη διακυβέρνηση της χώρας, μέχρι το 1917 που παρήτηθη.

Η δημόσια ζωή του μεγάλου αυτού συμπατριώτη μας υπήρξε καρποφόρα, δημιουργική και πλήρης προσφορών προς την πατρίδα.

Στην υπέροχη και πολυσχιδή δράση

(1899, 1903, 1912), στο Βερολίνο (1908, 1910), στην Κοπεγχάγη (1908), στο Κάιρο (1909).

Έδρασε ποικιλοτρόπως σε διάφορους συλλόγους φιλολογικούς και επιστημονικούς, σε εταιρείες και σωματεία πατριωτικού περιεχομένου, όπως στην «Εθνική Εταιρεία» (1896), στην «Επίκουρο Επιτροπή των Ηπειρωτών (1907,

κ.ά., καθώς και αποσπασμάτων της «Αντιγόνης» και της «Ηλέκτρας», των έργων του Καστελλέκου, του Σώλερ και άλλων.

Στην πρώτη αυτή συγγραφική περίοδο του Λάμπρου, η οποία κλείνει το 1872, όταν μετέβη και πάλι στην Ευρώπη, ανήκουν και άλλα μεταφραστικά ή και πρωτότυπα έργα. Από τα τελευταία αυτά τα σπουδαιότερα είναι, οι μελέτες του περί του Γεωργίου Ζαλοκώστα (1868), περί του Παναγιώτου Δοξαρά (1871) και περί του εν Νεαπόλει κατά τον ΙΖ' αιώνα ασμάσαντος Έλληνα Ζωγράφου Βελισσαρίου Κορενσιού (1872).

Από το έτος 1872, όταν ο Σ. Λάμπρος μετέβη στην Ευρώπη για συνέχιση των πανεπιστημιακών σπουδών του, και ιδίως από το έτος 1878, όταν διορίστηκε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, αρχίζει η σοβαρή και ενδελεχής επιστημονική του εργασία. Αν θελήσουμε ένα γενικό χαρακτηρισμό για τη συγγραφική παραγωγή του

ως πρόεδρος αυτής), στο «Σύλλογον προς διάδοσιν των Ελληνικών Γραμμάτων», στη «Φιλελευθερική Εταιρεία», την «Αρχαιολογική», τη «Λαογραφική» κ.λ.π. Σπουδαιότερος δε πρωτογόνος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (1867-1871) και της Λειψίας (1873), όπου ανακηρύχθηκε και διδάκτορας της Φιλοσοφίας. Συνέχισε όμως την παραμονή του στο εξωτερικό για πέντε ολόκληρα χρόνια, ερευνώντας διάφορες βιβλιοθήκες και αρχεία και μαθήματα στα Πανεπιστήμια Παρισιών, Λονδίνου και Βιέννης. Το 1878 διορίστηκε καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας και από το 1882 έως 1885 υπηρέτησε ως Γενικός Επιθεωρητής Στοιχείων Εκπαιδεύσεως.

Αν και δεν ήταν καθόλου προσηλωμένος εκ των σπουδών του για τη θέση αυτή, όμως εργάστηκε με μεθοδικότητα, ζήλο και απάταξη για τη Δημοτική Εκπαίδευση και ενήργησε ν' αποσταλούν στην Ευρώπη υπότροφους της Κυβερνήσεως προς σπουδήν της Παιδαγωγικής. Το 1887 διορίστηκε έκτακτος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών και από το 1890 παύστηκε στο μπάθμα της Γενικής Ιστορίας και «Γραφονομίας» (Πολιτισμολογίας), μπάθμα το οποίο πρώτος εισηγήθηκε στο Πανεπιστήμιο.

Το εξαιρετικά ήπια του προσόντα, η παρρησιακή πνευματική και επιστημονική του συγκρότηση και οι γνωριμίες που τον τίμησε δυο φορές με το αξίωμα του Πρωτόκτο (1893-1894) και (1912-1913) διοργάνωσε στην Αθήνα το 1905 το Διεθνές Αρχαιολογικό Συνέδριο και το ΙΣΤ' συνέδριο των Ανατολιστών το 1912, κατά τη διάρκεια του οποίου έγιναν και οι γιορτές της εβδομήκονταετηστείας της Επανάστασης του Πανεπιστημίου.

Αντιπροσώπευσε με μεγάλη επιτυχία το Αθηναϊκό Πανεπιστήμιο και το Ελληνικό κράτος σε πολλά επιστημονικά, ιστορικά και αρχαιολογικά συνέδρια, που πραγματοποιήθηκαν σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, στη Ρώμη

και τώμη και βαθιά συναίσθησή του προς την πατρίδα καθήκοντος, κατά την επτάμηνη διακυβέρνηση της χώρας, μέχρι το 1917 που παρήτηθη.

Σπ. Λάμπρος, μπορούμε ατελείωστα να πούμε ότι το έργο του υπήρξε σημαντικό σε ποιότητα και έκταση και καταπληκτικό σε όγκο. Στον κατάλογο των έργων του που δημοσιεύθηκαν στο περιοδικό «Νέος Ελληνισμός» το 1920, όπου αναγράφεται αναλυτικά η επιστημονική, ιστορική και λογοτεχνική προσφορά του από το 1866 έως το 1917, σημειώνεται σίξων αριθμός των εργασιών που δημοσιεύθηκαν από τον ίδιο, όταν ζούσε, 479, εκ των οποίων άλλες είναι ολιγοσέλιδα σημειώματα και άλλες τόμοι ολόκληροι. Πλην αυτών ο Σπυρίδων Λάμπρος άφησε και πλήθος ανεκδότων εργασιών, εκ των οποίων οι περισσότερες και πλέον αξιολογικές έχουν ήδη δημοσιευθεί και αποτελούν άλλες 280 εργασίες, οι οποίες πρέπει να προστεθούν στις προσηρυμένες.

Στο μελετητή των έργων του, εκείνο το οποίο επιστημονικά κατατάσσει, είναι η ατελείωτη ποικιλία των όσων έγραψε. Δεν υπήρξε ζήτημα ιστορικό, πάντως περιεχομένου και κάθε ιστορικής ήλης και εποχής, δεν υπήρξε πρόβλημα εκπαιδευτικό, κοινωνικό και αθλητικό, που να μην το χειρίστηκε, πάντα με επιτυχία και μετά θερμό ενδιαφέροντος. Έτσι, οβίαστα, μπορούμε να πούμε, ότι όχι μόνο την Ελληνική Ιστορία προς όλες τις διευθύνσεις εξερεύνησε, αλλά και ότι δεν υπήρξε ζήτημα κοινωνικό της εποχής που έζησε, που να μην προσέλαμψε την προσοχή του.

Αλλά για το τεράστιο και ανεπανάληπτο πνευματικό έργο του έχουν τέκνο της ιδιαιτερότητας μας παρ' όλης, θα ασχοληθώ εκτενέστερα στις σελίδες του επομένου φύλλου της εφημερίδας μας.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

Συγχαίρουν την εγγονή τους

Την εγγονή μας Έρση Πλαχούρη του Αναστασίου, που πήρε το πτυχίο του Τμήματος Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Θράκης, συγχαίρουμε θερμά, ευχόμενοι καλή σταδιοδρομία.

Οι παππούδες της
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΣΕΦΩΝΗ
ΠΟΛΙΤΗ

Οι Καλαρρυτινοί και η Επανάσταση του 1821

Με την ευκαιρία της 175ης επετείου από την επανάστασης των Καλαρρυτινών εναντίον των Τούρκων θεωρώ υποχρέωσή μου αποτίοντας φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης προς τους γενναίους συμπατριώτες μας να κάνω μια σύντομη ιστορική αναδρομή των ηρωικών γεγονότων της ένδοξης εκείνης εποχής.

Η προετοιμασία των Καλαρρυτινών όπως και των άλλων Ελλήνων για τη μεγάλη εθνική επανάσταση του 1821 και επιτυχημένη ήταν και στην ώρα της, γιατί η κήρυξη της εθνεγερσίας βρήκε τους Καλαρρυτινούς να μάχονται στην πρώτη γραμμή του ιερού αγώνα για την προετοιμασία του οποίου είχαν αποφασιστική συμμετοχή οι δεκαπέντε γενναίοι Καλαρρυτινοί Φίλικοι και άλλοι επώνυμοι και ανώνυμοι συμπατριώτες μας.

Από το 1820 συνταρακτικά γεγονότα διαδέχονται το ένα το άλλο στην Ήπειρο. Τον Αύγουστο του 1820 κατά διαταγή του Σουλτάνου τουρκικά στρατεύματα υπό την αρχιστρατηγία του Ισμαήλ Πασά καταρθάνουν μέσω Θεσσαλίας και Άρτας και πολιορκούν στα Γιάννενα τον αιμοβόρο τύραννο της Ηπείρου Αλή Πασά.

Στις 25 Αυγούστου 1820 ο Αλή Πασάς καίει ένα τμήμα της τόλεως των Ιωαννίνων απειλώντας συγχρόνως ν' ανατινάξει ολοκληρή την πόλη για να εμποδίσει την εισβολή των εχθρικών στρατευμάτων. Λέγεται μάλιστα ότι ο έμπιστος του Πασά, Σελήμ τοποθέτησε σε δίκτυο υπονομών 2.000 βαρέλια μπαρούτι με την εντολή να ανάψει το φυτίλι μόλις ειδοποιηθεί. Οι κάτοικοι της πόλεως τρομοκρατηθέντες άρχισαν να φεύγουν και να εγκαθίστανται προσωρινά σε κοντινά χωριά. Οι πλέον ευκατάστατοι απ' αυτούς αφού έπαιρναν μαζί τους τα χρήματά τους και κάθε πολύτιμο αντικείμενο, έφευγαν για την Άρτα, την Πρέβεζα και το Μεσολόγγι. Πολλοί όμως από τους πλουσίους Γιαννιώτες εγκαταστάθηκαν στους Καλαρρύτες, όπου το κλίμα ήταν υγιεινό και τα λαμπρά οικήματα εξασφάλιζαν άνετη διαμονή. Συγκεκριμένα βρήκαν θερμή συμπάραση και φιλοξενία οι οικογένειες Ιωάννη Σταύρου (πατέρα του ιδρυτή της Εθνικής Τραπέζης Ελλάδος Γ. Σταύρου), Μελά, Κουτσαλέξη, Ντελή, Πάνου, Σίμου και άλλες.

Στις 15 Μαρτίου 1821 φθάνει στην Ήπειρο ο σκληροτράχηλος Χουρσίτ Πασάς απεσταλμένος του Σουλτάνου για να τιμωρήσει τον επαναστάτη Αλή Πασά. Πρώτη ενέργειά του ήταν να εξασφαλίσει την συγκοινωνία μεταξύ Ηπείρου και Θεσσαλίας. Με διαταγή του λοιπόν αποστέλλεται περί το τέλος Μαρτίου 1821 ισχυρή φρουρά από 750 άνδρες υπό τον Ιμπραήμ Πρεμέτην που εγκαθίσταται μόνιμα στους Καλαρρύτες, που εκείνη την εποχή είχαν 850 οικογένειες. Τότε οι Καλαρρυτινοί αποφάσισαν να επαναστατήσουν. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι σ' αυτή τη ζρυσόπλεκη φωλιά δεν είχε πατήσει το πόδι του Τούρκου μέχρι τότε.

Για το λόγο αυτό οι πρόκριτοι του κ. Κων/νου Β. Μπαρμπούτη

Κων/νος Τουρτούρης, Νικόλαος Γιαννίκος και παπά-Σγούρος και ο πρόκριτος του Συρράκου Ιωάννης Κωλέτης ήρθαν σε συνεννόηση με τον οπλαρχηγό Νικόλαο Στουρνάρα για να τους ενισχύσει να επαναστατήσουν και να στεφθεί με επιτυχία η ενέργειά τους αυτή. Επειδή όμως ο καπετάν Στουρνάρας ήταν απασχολημένος με άλλες πολεμικές επιχειρήσεις στην περιοχή

εγκαταλείφουν ντροπιασμένοι τους Καλαρρύτες. Όταν ο

Χουρσίτ πληροφορήθηκε τα διατρέξαντα θύμωσε πολύ και διέταξε τον Ισμαήλ Πασά να πάει στους Καλαρρύτες με 2.500 άνδρες.

Στο δρόμο ο Ισμαήλ συνάντησε και τον Ιμπραήμ Πρεμέτη με τους άνδρες του, τους οποίους περέλαβε στο εκστρατευτικό του σώμα και όλοι πλέον μαζί το πρωϊνό της 10ης Ιουλίου 1821, ημέρα Κυριακή, πέρασαν,

και τριών σπιτιών (Δουρούτη, Ραφτόνη και Στούμπη), που κατά πάσαν πιθανότητα χρησιμοποιήθηκαν σαν αποθήκες για τη συγκέντρωση των πολυτιμων λαφύρων που άρπαζαν απ' το χωριό.

Έτσι οι κάτοικοι των Καλαρρυτινών εγκατέλειψαν το αγαπημένο τους χωριό και αναγκάστηκαν για να σωθούν να φύγουν προς τις κορυφές της Πίνδου. Μετά από πολλές περιπλανήσεις, πρόσφυγες πλέον, εγκαταστάθηκαν στην Κέρκυρα, στο Μεσο-

Καλαρρύτες 1930: Εκατονταετηρίδα

Οι Καλαρρυτιώτες, πρωτοστάτες στο ξεσηκωμό του '21, τιμούν την εθνική μας παλιγγενεσία.

Γέφυρας Πλάκας, οι πρόκριτοι κάλεσαν τους Τουρκομάχους καπεταναίους Γιαννάκη Ράγκο, Γιαννάκη Κουτελίδα, Μήτρο Γώγο (γιο του ηρωικού καπετάν Γώγου Μπακούλα) και Γερομπαλωμένο (γιο του εκ Βάλτου καπετάν Σκυλοδήμου) για να 'ρθουν σε βοήθεια των μελλόντων να επαναστατήσουν. Και τούτο για το γενικότερο συμφέρον αφού τόσο οι Καλαρρύτες όσο και η Πλάκα σημαντικοί οδοικοί κόμβοι της εποχής έπρεπε με κάθε θυσία να βρίσκονται στα χέρια των επαναστατών.

Μετά την προετοιμασία αυτή πρώτοι οι Καλαρρυτινοί απ' όλους τους άλλους Ηπειρώτες εκτός βέβαια των Σουλιωτών επαναστάτησαν στις 30 Ιουνίου 1821 ημέρα των Αγίων Αποστόλων με επικεφαλής τους Προκρίτους τους και τον οπλαρχηγό Γερομπαλωμένο και απέκλεισαν τους Τούρκους του Ιμπραήμ Πρεμέτη στα σπίτια των Καλαρρυτινών που χρησιμοποιούσαν για στρατώνες απαιτώντας από τον Τούρκο διοικητή την άμεση παράδοση των όπλων. Οι Τούρκοι όμως απέρριψαν την πρόταση πιστεύοντας ότι οι Καλαρρυτινοί θα υποχωρούσαν. Οι γενναίοι όμως Καλαρρυτινοί όχι μόνο δεν υπεχώρησαν αλλά συνέχισαν τις πιέσεις τους οπότε οι Τούρκοι στις 6 Ιουλίου 1821 αναγκάστηκαν να συνθηκολογήσουν και να

χωρίς μάχη, τον αφρούρητο αυκένα «Αγιοι Απόστολοι» Συρράκου και το μεσημέρι της ίδιας ημέρας έφθασαν σε απόσταση μιας περίπου ώρας από των Καλαρρυτινών, όπου συνάντησαν μεγάλη αντίσταση από τους Καλαρρυτινούς με επικεφαλής τον Γερομπαλωμένο και τους άνδρες του.

Η στιγμή ήταν κρίσιμη και οι γενναίοι Καλαρρυτινοί προ της μεγάλης τουρκικής στρατιάς απεφάσισαν να απομακρύνουν τις οικογένειές τους από το χωριό. Τελευταίος απ' όλους εγκατέλειψε το χωριό ο ηρωικός Γερομπαλωμένος με τα 38 παλικάρια του, τους ενόπλους Καλαρρυτινούς και τους Προκρίτους, αφού έδωσαν σκληρές και αιματηρές μάχες με τους Τούρκους, για να διευκολύνουν, την αναχώρηση των οικογενειών. Τις απογευματινές ώρες της 10ης Ιουλίου 1821 οι Τούρκοι μπήκαν στους έρημους Καλαρρύτες που μέχρι τότε εθαιμάζοντο για την πρόοδο και την ευημερία τους.

Οι Τούρκοι έμειναν έκθαμβοι προ του πλούτου, των ωραίων σπιτιών με τα ανεπανόληπτα μάλλινα κεντητά είδη, τα έπιπλα και τα ασπόμενα και χρυσά σκεύη, τα οποία με ιδιαίτερη λαιμαργία άρπαζαν και μοίραζαν μεταξύ τους ή τα έστειλαν στα Γιάννενα. Μετά έκαψαν τα σπίτια του χωριού πλην του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου

λόγγι, στη Ζάκυνθο, τη Χαλκίδα, την Πάτρα, την Αθήνα και σε μεγαλουπόλεις του Εξωτερικού, όπου δημοφώνησαν μικρές μεν αλλά ανθούσες παροικίες και πολλά ονόματα Καλαρρυτινών οικογενειών έγιναν ονομαστά για την πρόδό τους στο εμπόριο, τις τέχνες και τα γράμματα.

Κάθε Ιούλιο η σκέψη των Καλαρρυτινών στρέφεται ευλαβικά προς τους ηρωικούς συμπατριώτες μας, προς όλους εκείνους που έβαλαν αντιστάματα τη ζωή τους για την απόκτηση της ελληνικής ελευθερίας, μετά τα τέσσερα μαύρα εκατόχρονα της σκλαβιάς.

Γι' αυτό αποτελεί ιερό χρέος για μας τους νεότερους Καλαρρυτινούς η οργάνωση πανηγυρικών εορταστικών εκδηλώσεων κάθε Ιούλιο, για την έναρξη της Επανάστασης εναντίον των Τούρκων, στην Ήπειρο. Οι εκδηλώσεις αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν επιμνημόσυνη δέηση, ομιλίες, θεατρικές παραστάσεις, παραδοσιακούς χορούς, αθλητικούς αγώνες, έκθεση ιστορικών στοιχείων της ένδοξης εκείνης εποχής, βράβευση αντιστάτων μαθητών και ότι άλλο θα επινοήσει ο πατριωτικός ενθουσιασμός των συμπατριωτών μας.

Μόνο έτσι θα αποτίσουμε τον οφειλόμενο φόρο τιμής και ευγνωμοσύνης στους γενναίους εκείνους Καλαρρυτινούς.